הדיגס (ו) דויפ

אדרעס
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען פרייזן:
זיין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאכ'ן " 18 "
די ערשטע אין לעצטע זייט בעצאהלט א קאפעלטן
אין טעקסט 4 "

ראדאמער-קעלצער לעבען

12-go sierpnia 1927 r.

ראדאם פרייטאג י"ד מנחם אב תרפ"ז פאר'ן אינהאלט פון אנקעט אין די אנאנסען אין די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך

Dr. I. FLESZLER
Choroby skórne wener, i dróg moczowych
Lampa kwarcowa Sollux i Diathermia
KIELCE, ulica SIENKIEWICZA 49 tel. 80
powrócił
przyjmuje jak zwykle 8 — 11,30 i 3 — 6

אונזער הארציגסטען גליקוואונש
דעם לייטער פון די פאך-קורסען ה' אינזש. ק. לעווי
צו זיין האכצייט מיט פרל' זאפיא שווארץ
זאל גליק, נחת און צופריעדענהייט
איהם תמיד בעגלייטען אויפ'ן וועג פון זיין צוקונפטיגען לעבען.
דער קאמיטעט פון די פאך-קורסען
אין ראדאם.

8 kl. Humanistyczne Koedukacyjne GIMNAZJUM
T-wa Rozpowsz. Oświaty,
w WILNIE, ul. PIŁSUDSKIEGO 13
מיט פאראבריטערטע רעכט פון רעגירונג'ס-גימנאזיעס
לויט וועלכע די שילער וועלן דארפן אפגעבן א פארקירצטן מאטורע עקזאמען
איינשרייבס עקזאמענס הייבן זיך אן דעם 25 אויגוסט.
בקשות ווערן אנגענומען אין אלע קלאסן.
אין יאהר 1926-27 לערנער האבן 33 שילער באקומען מאטורעס.

בשכה חמה ואחולים לבבים
הנני שולח בזה לתלמידי וידידי
החביב מאד מר מ. רינמאן
לרגלי אירוסיו עם העלמה ח. גיטליב
אשר ועשר יהיו בביתכם בעתיד
וההצלחה תאיר לכם פנים בכל מעשיכם.
ל. מילמן.

עס ווערט געזוכט א יינגעל
אויף פראקטיק אין אייזען געשעפט
פון ה' י. מ אייזענבערג
— קעלץ —
נייע-וואַרשעווסקא גאס 1.

ד"ר י. לעווינזאן
קעלץ היפאטעטשנא 8.
אקושער—גינעקאלאג
איז צוריקגעקומען
אין נימט אן יערען טאג פון 9— 10 פריה און 3—6 נ. מ.

די דירעקציע פון דער קאָעדוקאציע-גימנאזיע
„פשיאטשול-וויעדזי" — אין ראדאם.
מאכט בעקאנט, אז די איינשרייבונגען פאר נייע אריינטרעטענדע
שילער אין דער ווסטעמפנע ביז דער זיבעטער קלאס איינשליסליך
נעמט אן די קאנצעלאריע פון גימנאזיום פון 15 אויגוסט ה. י. אין
די אמט שעה'ן
דירעקציע.

OGŁOSZENIE.
ELEKTROWNIA RADOMSKA
podaje do wiadomości pp. Odbiorców prądu elektrycznego, że w dniu 14 sierpnia r. b. w niedzielę, wskutek dorocznego remontu sieci elektrycznej nastąpi przerwa w dostarczaniu prądu do miasta od godziny 4-ej do godz. 16-ej tego dnia.

„DLA ZNAWCOW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI
Radom.

Dr.
J. GOLDSZTEJN
lekarz chorób kobiecych, akuszer i rentgenolog
przeprowadził się na ul. Kilinskiego 22
Kielce. **do domu p. Czarnego.**

א פראיעקט, ווי אזוי אויסצוגלייכען די סכסוכים צווישען די הויז-ווירטע און לאקאטארען.

(עטליכע ווערטער וועגען דעם געוו. לאקאטארען-פעראיין אין ראדאם.)

די איינוואוינער פון ראדאם געדענקען גוט, אז ביז ערשט נישט-לאנג האט דא עקזיסטירט א לאקאטארען-פעראיין, וועמענס עקזיסטענץ איז אויסגעפאלען צום גינסטען פאר די ארימע, שוצלאזע לאקאטארען.

געווען א צייט, ווען דער ראדאמער לאקאטארען-פעראיין האט געציילט פיל הונדערטער מיטגלידער, און זיינע אינטערווענציען אום די סכסוכים צווישען די הויז-ווירטען און לאקאטארען האבען געהאט א פאזיטיווע ווירקונג. אפילו דאן, ווען דער לאקאטארען-פעראיין האט פערלוירען זיין אפיציעל-יורידישען קראפט, האט ער זיך פונדעסטוועגען אינגאנצען נישט איינגעלעזט און אין פיעל פאלען האט ער נאך בעוויזען צו פערטיידיגען די לאקאטארען-אינטערעסען. דערביי דארף דערמאנט ווערען לשבח דער פערשטארבענער ל. ברילליאנט, וועלכער איז נישט אפגעטראטען און נישט רעזיגנירט אפילו אין דעם מאמענט, ווען דער פעראיין האט שוין כמעט קיין מיטגלידער נישט געהאט און אויך דאן, ווען די פערוואלטונג פון לאקאטארען-פעראיין איז געווען אזוי גוט ווי גארנישט טהעטיג. זאגאר דעמאלט האט ל. ברילליאנט דעם פעראיין נישט געלאזט אונטערגעהן און כמעט איינער אליין אנגעפיהרט מיט דער אינסטיטוציע, רופענדיג פיל מאהל אלגעמיינע פערזאמלונגען מיט'ן צוועק צוריק צו בעלעבען און רעארגאניזירען דעם פעראיין אין זעלבען מאסשטאב, ווי ער איז געווען בשעת זיין ענטשטעהונג.

אין אויב אלע זיינע בעמיהונגען האבען זיך איהם נישט איינגעגעבען, האט ער מיט די לעצטע כחות אהן קיינעמס מיטהילף פיל מאהל אבגעראטעוועט לאקאטארען און ניט דערלאזט זיי זאלען ארויסגעווארפען ווערען אויפ'ן בחוץ.

זינט ברילליאנט איז געשטארבען און איז אוועק אין זיין אייביגע רוה האבען אין פערלויף פון א זעהר קורצע צייט שוין פאסירט פאלען, וואס הויז-ווירטען האבען ארויסגעווארפען לאקאטארען און ס'האט זיך נאך נישט געמעלדעט קיינער אויף זיין ארט, וואס זאל וועלען מיטפיהלען די אומגליקליכע, ארויסגעווארפענע לאקאטארען און זיך משתדל זיין פאר זייערטוועגען.

אט האט יענע וואך א געוויסע ראדאמער הויז-ווירט ארויסגעווארפען א ארימען לאקאטאר מיט זיין גאנצע פאמיליע פון דער דירה און שוין אגאנצע וואך, ווי זיי וואלגערן זיך ארום אונטער'ן פרייען הימעל און האבען נישט וואו דעם קאפ אנידערצולעגען און וואו זייער ביסעל ארימע בעבעכעס איינצוארדנען. דער זעלבער לאקאטאר איז א ארימער שוסטער, וועלכער, נישט האבענדיג קיין ארט אויף זיין בידנעם ווארשטאט, קאן ער נישט ארבייטען און האט נישט מיט וואס מפרנס צו זיין זיין פאמיליע.

פרעגט זיך, פאר וואס זאל אין אזא שטאדט ווי ראדאם, זיך נישט געפונען אזא קאמיטעט, וואס זאל שיצען די לאקאטארען און אין ערנסטע פאלען אננעמען געוויסע שריט, כדי צו קאנען זיך פערשטענדיגען מיט דעם הויז-ווירט, אויף וועמען זיי זאלען קאנען אויסאיבען א געוויסע השפעה, אבהאלטענדיג איהם צו אויספיהרען זיין אונרחמנות'דיגען אקט פון ארויסווארפען מענשען אויפ'ן גאס.

האט דאך דער אמאליגער לאקאטארען פעראיין עגזיסטירט ביים האנדווערקער קלוב און טאקי דער פרעזעס פון זעלביגען האנדווערקער-קלוב איז געווען צו גלייכער צייט פרעזעס פון אט דעם פעראיין, כא פאר וואס זשע זאל נישט געשאפען ווערען אט אזא קאמיטעט פאר לאקאטארען-שוץ ביי דעם אייגענעם האנדווערקער-קלוב. די גרעסטע צאהל פון אזעלכע אומגליקליכע לאקאטארען, וואס די סכנה פון עקסמיסיעס ערווארט זיי יעדען מאמענט, געפונען זיך דאך מעהרסטענטייל אין די רייהען פון די האנדווערקער, קליינהענדלער, אין וועמענס נאמען דער האנדווערקער קלוב טרעט פיל מאהל ארויס ביי פערשיעדענע אקציעס אין זייער נאמען.

הייסט פאר וואס זאל טאקי ביים קלוב נישט ארגאניזירט ווערען אזא עהרען קאמיטעט, וואס זאל האבען די אויפגאבע צו פערמיטלען, צו פערגלייכען בטוב אלע קאנפליקטען און רייבונגען צווישען הויז-ווירט מיט'ן לאקאטאר?

מיר ווייסען גאנץ גוט, אז די קאמפעטענץ, דער יורידישער כח פו'ם געזעץ וועגען לאקאטארען-שוץ איז לעצטענס דורך דער אפיציעלער געזעצגעבונג אין לאנד גענוג אבגעשוואכט געווארען. און ס'איז געבליבען א מינימום לגבי דעם וואס דאס זעלבע געזעץ האט מיט יאהרען צוריק ענטהאלטען. ריכטיג. מיר מאכען זיך נישט דערפון קיינע אילוזיעס, און מיר זעהען אליין דאס מידה, אבער טראץ דעם אלעם קאן יעדענפאלס אזא קאמיטעט געוויסער מאסען מילדערען די אנגעשטרענגטע לאגע. וואס הייסט זיך פיל מאהל ארויין צוליב פערשידענע מיסווערשטענדענישען און אמביציעזע שטימונגען צווישען הויז-ווירט און זיין לאקאטאר. ביי א אינטערווענץ פון פערשטענדליכע און איינפלוסרייכע מענשען קאנען אזעלכע סכסוכים אויסגעמיטען און בעזייטיגט ווערען, אזוי, אז דער הויז-ווירט זאל סוף כל סוף נישט זיין געצוואונגען אנצונעמען רעפרעסיווע ארויסכרעכטונגען קעגען זיין לאקאטאר און נישט מוזען איהם עקסמיטירען.

ס'איז איינס פון די געוואונשענסטע און נויטווענדיגסטע זאכען, אז אין ראדאם זאל געשאפען ווערען אזא קאמיטעט, אדער קאמיסיע, אין וועלכער ס'זאלען דוקא געקליבען ווערען לאקאטארען מיט הויז-ווירטען, כדי ביידע צדדים זאלען זיך געגענזייטיג קאנען פערשטעהן און וועלען פיהלען איינער דעם צווייטען.

די איניציאטיווע אין דער ריכטונג וואלט בעדארפט אויף זיך נעמען דער יודישער האנדווערקער-קלוב, דאס קומט איהם בירושה, היות אין זיינע מויערען, אין זיינע ד. אמות איז דער ערשטער לאקאטארען-פעראיין כמעט אין גאנצען פוילען געגרינדעט געווארען.

דער דאזיגער פראיעקט פערדיענט מ'זאל זיך מיט איהם ערנסט בעשעפטיגען.

ב. צוויג.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

3. פון מלך אביון.

אין האטעל, וואו די ראדאמער פעלשמוגלערס האבען געוואוינט איז, זינט מאדאם ב. מיט'ן גאליציאנער זיינען געקומען אין בייגעטיילט, אז זיי האבען בעשטעלט א וויזיט אויף 12 ביינאכט אין קאפע-הויז — ענטשטאנען א שטארקע בעוועגונג. אלע זיינען געווען זיכער, אז ס'געהט אויף א גלייכען וועג. נאך מעהר וועגען ווי געווען צופריעדען. וואס א דאנק דעם יעצטיגען שמוגעל מאכען זיך אויסזיכטען אויף שפעטער און דאדורך, וואס מען וועט אויסארבייטען לעדער פאר'ן מיליטער וועט מען אזוי נאך לעגאליזירען דעם שמוגעל, און מ'וועט ערשט מאכען די אמת'ע ביזנעס.

איינער נאר, וואס איז פלוצלונג געווארען אביסעל אונרוהיג איז געווען דער ה' ב. אליין, עפעס א אונהיימליכע שטימונג האט בעהערשט זיין געמיטה און ער האט זיך געפרעגט ביי די איבריגע מיטהעלפער: — זאגט מיר, כ'בעט אייך, ווי אזוי איז מעגליך, אז אין קאפע-הויז זאל אלץ ערלעדיגט ווערען. דארט איז דאך א רשות הרבים און א וועלט מיט מענשען פערקעהרען דארט, הייסט ווי אזוי איז עס מעגליך, אז דער אבער-לייטענאנט זאל זיך נישט קרעמפירען און נישט מורא האבען אין געגענווארט פון טויזענדטער אויגען צו נעמען געלד און אדורכפיהרען אין אזא עפענטליך ארט די גאנצע טראנזאקציע? איך בין נישט אזוי קלוג. מיר געפעלט עפעס נישט דער גאנצער עסק, הלואי מיר זאלן ניט ליידען קיין דורכפאל און וואס עפיס 12 ביינאכט? אדרבה קלערט איהר מיך אויף, אפשר ווייסט איהר בעסער —

— וואס הייסט? דער אבער-לייטענאנט האט נישט קיין מורא, דארפסט איהר איבערקלערען? מן הסתם, אז ער הייסט קומען, ווייסט ער וואס ער טהוט. צווייטענס, אז איהר האט אזוי מורא געהט איהר אהין מיט אייער פריי און פערענדיגט איהר דאס געשעפט.—

אט אזוי האט זיך אנגערופען דער ערשטער אויף דעם ה' ב.'ס פראגע. דער גאליציאנער, וועלכער האט דערפיהלט, אז דער ה' ב. האט עפיס א פערדאכט און אז דער עיקר איז ער אונרוהיג דערפאר, וואס דער אבער-לייטענאנט הייסט צו זיך קומען דער מאדאם ב. 12 ביינאכט... ער האט געמאכט דעם אנשטעל ווי ער ווייסט פון גארנישט און אז ער, אזוי אויך דער לייטענאנט זענען נישט אויסגעמיטען קיין שום אויסטערלישעס...

פון די איבריגע ראדאמער סוחרים

גראף יעזשי מנישעק.

מאראליש-עטישער זעלבסטמארד.

פוילישער אריסטאקראט איבער דער יודען-פראגע אין פוילען

גראף יעזשי מנישעק, דער מחבר פון דאס אינטערעסאנטען ארטיקעל, שטאמט פון א גרויסער מיוחסדיגער פוילישער אריסטאקראטען-פאמיליע און איז א קרוב פון אלע איינפלוסרייכע פוילישע מאגנאטען. ער איז בעקאנט דורך זיינע ליבעראלע אידעען אין אנשויאונגען, און אלס פוילישער פאטריאט, זעט ער אין דער פעראייניגונג און צופרידענשטעלונג פון אלע בירגער וואס וואוינען אין פוילען, דאס גליק און די געזיכערטע צוקונפט פון לאנד.

אין איינער פון זיינע רעדעס האט גענעראל דאמידינג געזאגט: „ס'וואלט געזען די העכסטע צייט צו מאכען א סוף צו דער יודענהעצע, ווייל נישט זי בויט און שאפט, נאר פערקערט, זי צוברעכט און פערניכטעט". אט די עטליכע פשוט'ע ווערטער וואלט זיך נישט איינגעפ'ן אונז געראטען זיך גוט איינ'חזר'ן.

דער אנטיסעמיטיזם מיט זיינע ברוטאלע און אומקולטורעלע נאכווייעניש, איז פאליטיש און ווירטשאפטליך שעדליך. ער זייעט האס און מחלוקת דארט, וואו דער אינטערעס פונ'ם לאנד פערלאנגט ס'זאל הערשען איינינקייט; ער גראבט אונטער דאס ווירטשאפטליכע לעבען פון דעם אממייסטען בעגאבטען פוחרישען פאלקסטייל; ער דערלאזט נישט די גינסטיגע געשעפטליכע ענטוויקלונג און רויבט דעם מוט און די לוסט צו נוצליכע ארבייט; קיינער קאן נישט זיך ווידמען צו א פראדוקטיווער ארבייט. בעת ער איז בסדר בעדראט אין זיינע בעהאנדעלט ווי א קנעכט.

די יודען האבען אין פוילען, וואו זיי זענען גאסטפריינדליך אויפגענומען געווארען, יאהרהונדערטער לאנג רוהיג געלעבט און געארבייט. צוזאמען מיט די דייטשען זענען זיי געווען דער עלעמענט, וואס האט דעם האנדעל בעטריבען און געשאפען. אינ'ם אלטען פוילען, וואס איז געווען א ביישפיל פון טאלעראנץ און ריטערליכקייט, האט מען נישט געוואוסט פון קיין ראסען-האס. דאס אלטע ווארט:

Polonia est paradisum judeorum

(פוילען איז א גן-עדן פאר יודען) איז נישט געווען קיין פוסטע מליצה.

דאס נייע פוילען האט נישט מיט איין טראדיציע פונ'ם אלטען פוילען געבראכען. אין דערין שטעקט דער גרויסער קאפיטאלער פעלער.

א פאלק מוז אין זיין פאליטיק זיך רעכענען מיט'ן גייסט פון דער צייט — און טאר דערביי נישט פערלייקענען די גרונד-יסודות פון זיין כאראקטער, וואס האבען געבילדעט זיין גרויסקייט און רושם.

ביי אונז איז מען אבער ארויף אויף וועגען, וואס פיהרען דירעקט צו דער פערדארבונג, און זיי קענען בעצייכענט ווערען אלס מאראליש עטישער זעלבסטמארד; אומטאלעראנץ, וואס איז דער מקור פונ'ם היינטיגען אנטיסעמיטיזם, איז דער פועל יוצא פון א פאלשער ריכטונג; נישט ראסענהאס און נישט די שנאה צו דער רעליגיע, זענען די הויפט-מאטיווען פונ'ם אנטיסעמיטיזם, די סבה צו דער יודען-העצע ביי אונז איז נאר קנאה.

אין מיין ענגלישען ווערק:

The Jewish Questjon in my Polish Fatherland.

(די יודען פראגע אין מיין פוילישען פאטערלאנד), וועלכע איך האב זיינער צייט פערעפענטליכט, האב איך בעהאנדעלט אויספיהרליך אט דעם דאזיגען ענין. איך וויל איצט נאר קורץ בעריהרען די דאזיגע טעמע.

מען האסט און מען איז מקנא די יודען פאר זייער געלד און פאר זייער מאכט, פונקט ווי מען האט יעדען בעזיצער פאר זיין קאפיטאל; מען פערגעסט אבער דערביי, אז יעדעס לאנד האט אזעלכע יודען, וועלכע עס פערדינט. דאס הייסט, וועלכע עס האט זיך ערצויגען; אימעטום, אלזא אויך ביי אונז, זענען די יודען געווען געצוואונגען יאהרהונדערט כסדר זיך אבצוגעבען מיט האנדעל און מיט געלד געשעפטען. די יודען האבען דעם דאזיגען צוואנג דורך זייער אינטעליגענץ פערוואנדעלט אין — גא"ד; מאכען זיי דערפאר א פארוואורף, איז אי אומלאגיש אי אומגערעכט.

דער יוד איז זעהר סאלידאריש. די דאזיגע סאלידאריטעט אין גענענזייטיגע הילפ'ס גרייטקייט איז דאך אבער א גרויסע מעלה; הלוואי וואלטען אויך מיר דאס געהאט; מיר זענען אין געגענטייל געוואוינט איינער דעם אנדערען צו שאדען, און דאס איז די סיבה פון אינזער ווירטשאפטליכער און פאליטישער שוואכקייט. און צוליב דעם איז אינז אזוי שווער ביי'ם אויסלאנד זיך צו דערווערבען צוטרוי; נישט יודישע אדער דייטשע אינטריגעס זענען די סיבה, וואס מען וויל אונז ווירטשאפטליך נישט העלפען — נאר אונזערע אייגענע אינגעזונטע פערהעלטענישען זענען אין דעם שולדיג: עס איז אנ'אינזין אונזערע יודישע בירגער צו מאכען פעראנטווארטליך דערפאר: די יודען זענען אמ מייסטען פעראינטערעסירט דערין, אז די עקאנאמישע פערהעלטענישע זאלען זיך בעסערן, מחמת דער האנדעל וואלט דאך אין דער ערשטער ריי נוצען געצויגען, למש"ל, פון א גרויסער אויסלענדישער הלואה.

פוילען איז נישט ארומגערינגעלט פון קיין כינעזישער מויער און כ'אין נישט די שולד פון די יודען, וואס די אויסלענדישע בירזשעס און וועלכע-נאטען זענען צו אונז נישט גוט געשטימט; ס'איז לייכט צו פערשטעהן, פ.ר. וואס די דאזיגע געלד-קוועלען, וואס שטאמען לויב פון יודען, האבען נישט קיין גוט הארץ אויף אונז, נישט זיי הערען, אז אזא רירעוודיגער טייל פון דער בעפעלקערונג ווערט עלענט בעהאנדעלט; פילסודסקי און בארטעל האבען דאס פערשטאנען; זיי האבען געשמאכען דעם אנטיסעמיטיזם פון זייער פראגראם און זיי שטרעבען צו בעהאנדלען די יודען אלס פולע בירגער. פאררויפיג זענען עס נאך האלבע מיטלען. אבער אויך די דאזיגע האלבע ארבייט האט שוין [illegible] גיטע פירות געבראכט.

די טאלעראנץ פון פוילען, פוילענ'ס גרויסקייט אין עקאנאמישע ענטוויקלונג, פערלאנגען קאטעגאריש, אז מען זאל אבהיטען די קאנסטיטוציע, וועלכע גאראנטירט גלייכע רעכטע פאר אלע בירגער אהן שום חילוק, ווייל אנשטאט דער הערשענדיגער אומאיינינקייט קאן קומען א פולע אחדות.

צו דעם צוועק שרייב איך די דאזיגע ווערטער. נישט אכטענדיג דערויף, וואס די פאטענטירטע „פאטריאטען", וואס זענען געוואוינט צו כאפען פיש אין מוטנעם וואסער, וועלען זיכער מיט זיי נישט צופריעדען זיין.

האט זיך קיינער אין דעם געשעפט נישט אריינגעמישט אויסער דער היגער פעל סוחר וו., וועלכער האט זיך פערשטאנען אויפ'ן גאליציאנער'ס כונות. און נישט וועלענדיג איהם צולאזען צו ווערען דער גאנצער קנאקער ביים שמוגלעריי האט ער זיך אינגערופען:

— פאניע ב., איך מיין אויך אזוי. אמגלייכסטען וואלט געווען, איהר זייט אייער פרוי זאלט אליין זיך איבערפאהרען אין קאפעניהן און אויף אייגענע הענד אליין אלץ ערלעדיגען ביים אבערלייטענאנט.—

— אבער, וואס מישט איהר זיך אזוי פיל אריין, ה' וו. — איז מאדאם ב. געווארען איינגערעגט. אין האט זיך אינגאנצען געמאכט א נערוועזע: — פאר וואס, פאניע וו., שווייגען אלע איבריגע קאלעגעס אייערע און איהר שטעקט אומעטום אריין אייער נאז — דא ראט מאנכער איך מיט'ן גאליציאנער. יעצט קאנט איהר נישט בעשטעהן איך מיט'ן גאליציאנער זאלען פאהרען צום אבערלייטענאנט, וואס געהט עס אייך אזוי פיל אן? פאר מיינע וועגען קאן איך בעשטעהן איהר זאלט פאהרען מיט מיין מאן. איך וועל נישט פאהרען מיט'ן גאליציאנער, ווייל אזוי האבען מיר אבגערעדט מיט'ן לייטענאנט און אנדערש וועל איך נישט מאכען. ווי איך זעה ווילט איהר פאניע וו. דוקא אנציגדען אין מיין מאן אייפערזיכטיגקייט. איך וויל נישט מיין מאן זאל איבער מיר האבען צו איבערקלערען און איך וויל מעהר נישט פאהרען צום לייטענאנט. מ'ווייס, כ'קאן שוין גוט די ראדאמער, אז מ'וועט קיקען קיין ראדאם וועט איהר שוין האבען פון וואס צו רעדען וועגען מיר... ניין, איך פאהר נישט...

דער עולם איז געווארען שטארק דענערווירט. און, גלויבענדיג דער מאדאם ב. אלץ וואס זי זאגט, האבען זיי זיך געווארפען אויפ'ן ה' וו. און דערנאך גענומען זיך בעטען רחמים די מאדאם ב. זאל בעוויליגען אין פאהרען מיט'ן גאליציאנער. אפילו דער ה' ב. האט זי געבעטען. מאדאם ב. האט פערשטאנען ווי צו שפילען איהר ראל און האט זיך אלץ ווייטער געהאלטען פעסט ביי איהר כלומר'שטען בעשלוס: — ניין, איך וועל נישט פאהרען, כ'זאל באדיי וויסען, אז די 5 וואגאנען פעל יערען רעקווירירט. כ'וויל נישט מע זאל מיך נעמען אין די ציין אריין. איך בין א ארדענטליכע פרוי. איך וויל נישט צוליעב געלד ווערען קאמפראמיטירט און בערעדט. זאל דער ה' וו. פאהרען, אויב ער איז געטריי דאס געשעפט. —

די לעצטע ווערטער האבען דעם עולם און איבערהויפט דעם ה' ב. פולשטענדיג איבערצייגט וועגען דער ערהרליכקייט און צנועות'דיגקייט פון דער מאדאם ב. און גלויבענדיג, אז זי אין

הענרי פארד'ס חרטה ערקלערונג *)

פון שלמה ליפשיץ

עס איז ניט דער ערשטער פאל פון פארביסענעם אנטיסעמיטיזם. אין דער לאנגער גלות מארטירלאגיע פון יודישען פאלק, האבען זיך געטראפען א סך ענליכע פאלען, אבער זיי האבען געהאט אן ארט ביי אבערגלויבישע פעלקער וועלכע האבען געהאט א ספעציעלען ראסען האס צום יודישען פאלק; זיי האבען געהאט אן ארט ביי קאנסערוואטיווע פעלקער. עס האבען זיך זאגאר געטראפען פאלען, אז יידען זענען פארפאלגט געווארען צוליב איינציגע פערזאנען, וועלכע האבען געצויגען ריינע מאטעריעלע אדער אנדערע נוצען פון אנטיסעמיטיזם. אזוי איז געשעהן ביים דרייפוס-פראצעס, ווען א גרופע קאנסערוואטיווע אריסטאקראטען האבען פארראטען זייער לאנד. אין ניט האבענדיג קיין ברירה האבען זיי אנגעוויזען אויפ'ן יודישען קאפיטאן דרייפוס, ווייל זיי האבען געדענקט, אז די מאסע וועט לייכט גלויבען, אז א יוד קען פארראטען זייער פאטערלאנד. אזוי איז געשעהן ביים ביילים פראצעס, ווען א גרופע קלעריקאל-קאנסערוואטיווע פארדארבענע יחידים האט געוואלט באווייזען מיט איתות ומופתים, אז יודען געברויכען בלוט צו מצות.

די גערעכטיגקייט איז אבער אלע מאל ארויסגעשווימען אויפ'ן אויבערפלאך ווי בוימאייל אויפ'ן וואסער. די יודישע מארטירער זענען באפרייט געווארען און זייערע שונאים זענען געווארען פערשעהמט און קאמפראמיטירט.

גאנץ אנדערש זעהט אבער אויס דער אנטיסעמיטיזם אין אמעריקא, און מיט גאנץ אנדערע אויגען האבען מיר יודען אויף איהם געקוקט. מיר האבען זיך ניט געוואונדערט, ווען מיר האבען געהערט פון ווילדע פאגראמען אין אוקראינע. ווען מיר האבען געהערט וועגען אנטיסעמיטישע פערפאלגונגען אין אנדערע לענדער. עס האט אונז וועה געטוהן, אבער ס'איז אונז קיין וואונדער ניט געווען. ווען מיר האבען געהערט וועגען די רומענישע עקסצעסען אויף אידען. מיר האבען אבער בשום אופן ניט געקענט בעגרייפען, ווי קומט אנטיסעמיטיזם אין פרייען אמעריקא—דעם פאטערלאנד פון אלע אומגליקליכע און פערפאלגטע, דאס לאנד, אין וועלכען ס'איז ניט פאראן קיין ראסען און קלאסען-אונטערשייד. אין לאנד, וואו דער געוועהנליכער ארבייטער האט די זעלבע רעכט, וואס דער ערשטער בעאמטער אין לאנד, וואו דער ווילדער, שווארצער נעגער איז גלייכבערעכטיגט מיט'ן מאדערנעם און ציוויליזירטען ענגלענדער, פראנצויז א. אז. וו. מיר האבען ניט געקענט בעגרייפען פונדאנען עס נעמט זיך אנטיסעמיטיזם אין לאנד, וועלכעס האט זיך די ערשטע ערקלערט אלס פרייע דעמאקראטישע רעפובליק. אין לאנד, וואו עס איז צום ערשטען מאהל איינגעפיהרט געווארען פרעסע פרייהייט, און האט בפירוש געעפענט איהרע טויערען פאר דער גאנצער וועלט.

נאך מעהר האט אונז געוואונדערט, וואס דער בעקאנטער „אויטאמאבילען-קעניג", הענרי פארד, וועלכער איז א לענגערע צייט בעקאנט געווען אלס ליבעראלער, גוטער און פראגרעסיווער מענש, האט פלוצים אין 1920 אונטערגענומען אין זיין יאכענבלאט א ווילדע אנטיסעמיטישע העצע געגען אמעריקאנער און וועלט-אידענטום, וועלכע האט איבערראשט אלע אידען, אלע אמעריקאנער, און וועלכע האט ארויסגערופען א ווילדע פרייד ביי די אנטיסעמיטען פון דער גאנצער וועלט. זיי האבען געפיהלט, אז זיי בעקומען א מעכטיגע שטיצע.

אין אזוי זענען דורכגעגאנגען 7 יאהר. 7 יאהר ווילדע אנטיסעמיטישע אונמענשליכע פראפאגאנדע אין פרייען אמעריקע, 7 יאהר, בשעת וועלכע דאס ווארט „פארד" איז דורך יעדען אידען דערמאנט געווארען מיט יעהטאג און כעס. די אידען האבען געשפירט, אז פארד'ס פראפאגאנדע קען פיהרען צו טרויריגע קאנסעקווענצען, צו פרידען-צושטערונג צווישען אידען און אמעריקאנער.

די אינטערנאציאנאלע אנטיסעמיטען האבען געטאנצט פאר פרייד. זיי האבען געקראגען אין פארד'ן א מאראלישע און מאטעריעלע אונטערשטיצונג.

פלוצים, נאך 7 יאהר איז הענרי פארד, דער מאראלישער און מאטעריעלער אנפיהרער פון אמעריקאנער און אינטערנאציאנאלען אנטיסעמיטיזם ארויס מיט זיין חרטה-ערקלערונג, אין וועלכע ער בעט ענטשולדיגונג ביי אלע אמעריקאנער אידען און ערקלערט אז ער האט נישט געוואוסט וועגען דער גאנצער העצע, וועלכע איז דורך אזא לאנגע צייט אנגעפיהרט געווארען אין זיין נאמען.

דער פארד-ארויסטריט גיט אונז נאך פיעל צו קלעהרען. פארוואס האט זיך שוין פארד נישט מודה געווען אין זיין פראפאגאנדע? פארוואס האט פארד נישט ערקלערט עפענטליך: „איך האב געזינדיגט און בעט ענטשולדיגונג". אויב ער האט שוין געהאט דעם מוטה עפענטליך זיך צו ענטשולדיגען פאר'ן אמעריקאנער אידענטום. ער, פארד, וועמענס אויטאריטעט עס איז אזוי גרויס, אין ער האט זיך ווארשיינליך נישט איבערגעשראקען פאר קיין זאך. נאר מיר זענען גענייגט צו גלויבען, אז ער האט עס געטאן אויס

*) דער שרייבער פון דעם ארטיקעל האט זיך ערשט ניט-לאנג געארבייט אלס זעצער אין דער דרוקעריי פון אונזער צייטונג. מיט איניגע חדשים צוריק איז ער אבגעפאהרען קיין קאנאדע (מאנטרעאל) וואו ער ארבייט יעצט אין דער דרוקעריי פון „קאנאדער אדלער". דער איבערגעדרוקטע ארטיקעל פון ה' ליפשיץ איז אויך געדרוקט אין דער דארטיגער יודישע צייטונג אין קאנאדע. רעד.

ווירקליך בעדייט צו רעזיגנירען פון פאהרען אין קאפע-הויז. זענען אלע צוגעשטאנען צו איהר. זיך טויזענד מאהל ענטשולדיגט און קיים מפציר געווען זי זאל צוריקציהען איהר בעשלוס און איינשטימען צו פאהרען מיט'ן גאליציאנער.

אפילו דער ה' וו. אליין האט זי געמוזט איבערבעטען, ווייל אנדערש וואלטן איהם די איבריגע סוחרים געשמית'ט. און אזוי ווי ס'איז געווען רעזקירט א גרויסע סומע געלד אין די 5 וואגאנען, פעל האט ער שוין בעשטאנען צולאזען בעקומען דעם גאליציאנער.

נאכ'ן דאזיגען קאנפליקט האט שוין נישט לאנג געדויערט. דער זייגער האט שוין געוויזען אויף האלב צוועלף ביינאכט אין דער גאליציאנער מיט דער מאדאם ב. זענען ארויסבעגלייט געווארען פון האטעל, ווי ס'האט שוין אויף זיי געווארט א קאטש מיט וועלכער זיי זענען פערפאהרען אין גאלאפ צום אנגעוויזענעם קאפע-הויז.

אויפ'ן וועג האט זיך דער גאליציאנער אנגערופען צו דער מאדאם ב.: איך האב גארנישט געוויסט ווער די ראדאמער זענען. אמת'ע יאלדען ווי איך בין א יוד. זיי ווייסען גארנישט, אז א שעהנע פרוי קאן מעהר אויפטוהן ווי אלע זייערע חכמות... אבער וואס וויל דער ה' וו.? איך מיין אז מ'האלט שוין געמעגט איהם בטור ווערען פון שותפות. וואס קוקט ער איהן אזוי פיל נאך?... אבער פאני ב. זי האבען שוין איינמאהל גלענצענד געשפילט די ראליע... איך האב באלד פערשטאנען, אז זי וועלען מיר נאכטוהן און זיך מכלומר'שט אבזאגען פון די וויזיט. אזוי ווי איך האב עס געטוהן... —

— וואס דען מיינט איהר? אז מען זאהנט אין א קליין ארט איז אזוי, איהר ווייסט דען וואס ראדאם איז? דארט ווייסט מען פון יעדער קליינגקייט. מ'איז אזוי קרעמפירט. אך ווי איך בין מקנא די גרויסע שטאדט. זאגט זשע נאר פאניע גאליציאנער. איהר זענט דאך עפיס פון לעמבערג זייט איהר נישט ווי די ראדאמער אין רעדט נישט קיין סך פאר זיי... דערצעהלט זיי נישט מעהר נאר פון געשעפט-זאכען. איהר אלס גרויסשטאדטישער ווייסט דאך יא, אז מ'קומט אין א געזעלשאפט פון מענער ברויך מען זיך אינטערהאלטען פא אייראפעיסקו און נישט ארויסווייזען, אז מ'איז א דזשיק. אמת איהר פערשטעהט עס...? ווייטער וועגען אונזער שותף ה. זייט רוהיג, ער וועט לאנג ביי אונז נישט זיין... —

— פאניע ב. קלערט גארנישט איבער, איך וועל זעהן, קוקען און שווייגען... פאר מיר האבען זי גארנישט קיין מורא. א גאליציאנער איז נישט קיין יאלד. אויסגעוארגט, דער עיקר וואלט איך געוואלט מ'זאל דעם ה' וו. אברוימען פון פלאץ. ער וועט מיר און איהנען שטערען...

אזוי רעדענדיג און שמייכלענדיג האט זיך די קאטש אבגעשטעלט אויף דער קראקאווער פארשטאדט אין דער גאליציאנער מיט דער מאדאם ב. זענען אריין אין קאפע-הויז. וואס איז איבעריפולט געווען פון אהן א שיער פארלעך. די עלעקטריע האט געבלענדעט אין די אויגען און די מוזיק האט ממש פערטויבט. קעלנער'ס זענען ארומגעלאפען ווי צעמישט און נישט געוויסט וואו פריער צו דערלאנגען.

די נייע אריינגעקומענע זענען געשטאנען א שעהנע פאר מינוט ביז ווי האבען פערנומען א טישעל. ס'איז דאן געווען 10 מינוט צו 12 און דער אבער-לייטענאנט האט זיך צווישען פובליקום נישט געוויזען. מדאם ב. און דער גאליציאנער האבען זיך דערווייל געהייסן עפיס דערלאנגען און די גאנצע צייט האבען זיי כסדר אבסערווירט יעדען נייעם אריינגעקומענעם גאסט. ס'האט שוין אנגעהויבען אויסקלינגען 12 און אין קאפע-הויז האבען זיך בעוויזען דער אבער-לייטענאנט אין בעגלייטונג פון א הויכע שענע יונגע פרוי.

ריינער איבערצייגונג, פאר וואס האט ער שוין ניט געהאט דעם מוט זיך מודה צו זיין. קענען מיר דען גלויבען אז פארד האט ניט געוואוסט וועגען דער אנטיסעמיטישער פראפאגאנדע, וועלכע איז אין זיין נאמען אנגעפיהרט געווארען? און אויב מיר זאלען שוין יא אננעמען, אז פארד האט ניט געלעזען זיין וואכענבלאט, אז ער האט געהאט פולשטענדיגען צוטרויען צו זיינע רעדאקטארען — קענען מיר דאך אבער ניט גלויבען, אז הענרי פארד איז געווען אזוי פיל אפגעזונדערט פון דער וועלט, אז ער האט ניט געגעבען קיין צייטונג אין דער האנד אריין און דארט עפעס ניט איבערגעלעזען וועגען זיך. פיעלע אנטיסעמיטען פון אייראפא האבען דאך געקראגען פון פארד'ן געלד פאר זייערע ווילדע העצעס געגען אידען. פון דעם האט דאך שוין פארד אודאי יא געוואוסט.

די דאזיגע געדאנקען גיבען אונז פיעל צו קלערען, אבער פונדעסטוועגען פרעגען מיר זיך. מיר ווילען ניט אריינקלערען אין דער פארגאנגענהייט, שטאלץ און ווירדיג איז אין דעם פאל געווען דער ענטפער, וואס לואיס מארשאל האט צוגעשיקט צו הענרי פארד: „שוין צוויי טויזענד יאהר, ווי מיר אידען זענען געוואוינט צו פארגעבען באליידיגונגען, שענדונגען, רדיפות און אינטאלעראנץ“.

מיט הענרי פארד'ס ארויסטריט איז נאך ניט פערענדיגט די געשיכטע פון אנטיסעמיטיזם. צו פעסט זענען די ווארצלען אריינגעוואקסען, אז מען זאל זיי קענען מיט איינמאל ארויסרייסען. די לופט איז צו פארפעסטעט, אז מען זאל זי קענען מיט איינמאל אויסרייניגען. עס זענען נאך פארהאן פיעל אנטיסעמיטען און די אנטיסעמיטישע פראפאגאנדע איז נאך ניט פערענדיגט.

מיר אידען אבער, וועלען זיך ניט אפשרעקען. צוויי טויזענד יאהר האבען מיר געליטען און אויסגעהאלטען, וועלען מיר איצט געוויס זיין שטאלץ און ווירדיג און זיך שטעלען העכער פון די אלע בלבולים און שקר־פאמפלעטען, ביז — ביז די גערעכטיגקייט וועט זיעגען. ביז מיר אידען וועלען אין דער גאנצער וועלט פאלשטענדיג גלייכבארעכטיגט ווערען, ווייל מיר מוזען גלייכבארעכטיגט ווערען.

יעדענפאלס, קענען מיר מיט פרייד קאנסטאטירען א פאקט, אז פארד'ס ארויסטריט האט געגעבען א כויט קלאפ דעם אמעריקאנער אנטיסעמיטיזם און א פעסטען קלאפ דעם אונטערנאציאנאלען אנטיסעמיטיזם.

****

וואס הערט זיך אין ראדאם.

וויפיל דארף מען צאהלען דירה־געלד אינ'ם 3־טען קווארטאל.

פאר דירות פון 1 צימער און 1 צימער מיט א קיך ווערט געצאהלט 43 פראצ. פונ'ם גרונד דירה־געלד, ד. ה., אז פאר א רובעל פון פאר מלחמה, דארף מען איצט צאהלען 1 זלאטי מיט 14 גר., אזוי, אז אויב מ'האט פאר'ן קריג געצאהלט פאר דער דירה 10 רובעל פאר א קווארטאל דארף מען איצט פאר דער זעלבער דירה אינ'ם דריטען קווארטאל בעצאהלען 11.40 זל. פאר 15 רובעל — 17.15 זל. א. א. וו. פונ'ם 1 יולי אן איז דאס דירה־געלד פאר די דאזיגע דירות ווידער נישט געשטיגען אויפ'ן גרונד פון א פעראָרדנונג פונ'ם מלוכה־פרעזידענט.

פאר 2 און 3 צימערדיגע וואוינונגען האנדעלס־לאקאלען, אינטערנעהמונגען, וואס קויפען אויס פאטענטען פון דער 4 קאטעגאריע און האנדווערקער מיט פאטענטען פון דער 8. קאטעגאריע צאהלען 84 פראצענט פונ'ם גרונד דירה־געלד וואס מאכט אויס 2 זל. 23 גר. פאר א רובעל.

וואוינונגען פון 4 ביז 6 צימערן און די וואס האבען מעהר ווי 3 צימערן און וואס זענען פערנומען אויף שולען און בילדונגס־אינסטיטוציעס, ארבייטער־קאאפעראטיווען, פראפעסיאנעלע פעראיינען און געשעפטען מיט פאטענטען פון 6. קאטעגאריע צאהלען 89 פראצ. פונ'ם גרונד־דירה־געלד, וואס מאכט אויס 2.36 זל. פאר א רובעל פונ'ם גרונד־דירה געלד

פריוואט־לאקאלען גרעסער ווי 6 צימערן געוועזענע און האנדעלס־אינטערנעהמונגען, וואס האבען פאר'ן קריג געצאהלט נישט ווייניגער ווי 600 רובעל יעהרליך, פענסיאנאטען און מעבלירטע צימערן ארבייטס־ווערקשטעלען, וואס זענען נישט צוזאמען מיט די וואוינונגען צאהלען 94 פראצ. פונ'ם גרונד־דירה־געלד, וואס מאכט אויס 2.50 זל. פאר 1 רובעל.

האטעלען, געוועלבער, האנדעלס־לאקאלען, וואס זענען נישט אויסגערעכענט אויבען צאהלען 99 פראצ. פונ'ם גרונד־דירה־געלד, וואס מאכט אויס 2,63 זל. פאר א רובעל.

פאבריקס־געביידעס צאהלען דעם פולען דירה־געלד.

פאר די אלע אויסגערעכענטע דירות צאהלט מען נישט קיין שום אויסגאבען און קיין שום הוצאות אויף רעמאנט א. אז. וו.

אינ'ם קומענדיגען קווארטאל אקטא־

מאדאם ב. האט די ערשטע בעמערקט דעם אבער־לייטענאנט און ווען ער איז נאך געשטאנען ביים אריינגאנג האט זי שוין רוהיג נישט געקענט איינזיצען. און וועלענדיג זיך ווארפען איהם אין די אויגען האט זי כסדר געמאכט בעוועגונגען צו צוציהען זיין אויפמערקזאמקייט. דער אבער־לייטענאנט איז קענטיג געשטאנען א ווילע אין אריינגאנג, כדי זיך אומצוקוקען צי די, וואס האבען איהם היינט מיטאג־צייט בעזוכט אין זיין האטעל, זענען געקומען אין קאפע הויז. אזוי ווי עס איז אבגעמוסט געווארען. ער האט בלאנדזשענדיג מיט זיין בליק אויפ'ן גאנצען זאל ענדליך זיך אבגעשטעלט ביים טישעל, וואו דער גאליציאנער מיט די מאדאם ב. זענען געזעסען און בעמערקענדיג איינער דעם צווייטען האבען זיי זיך פון דער ווייטענס העפליך בעגריסט.

דער אבער לייטענאנט מיט זיין דאמע האבען אריינשפאצירט אין זאהל, נישט באלד צוגעגאנגען פלאנמעסיג צו יענעם טישעל, כדי ס'זאל נישט ווערען אויפפאלענד. נאר זוכענדיג א ווילע א ליידיג טישעל. האבען זיי זיך צופעליג אבגעשטעלט ביי דער מאדאם ב. וואו מ'האט זיך שוין בעגריסט מיט א האנד־דרוק און דער אבער־לייטענאנט האט פארגעשטעלט זיין בעגלייטערין פאר דער מאדאם ב.

אז ביידע דאמען האבען זיך נעהנטער אנגעקוקט האט איינע דערקענט די צווייטע און זייערע פנים'ער זענען פערפלאמט געווארען פון שרעק און איבעראשונג. דער האנד־דרוק איז אין זייערע הענד פערגליווערט געווארען און לויט די געגענזייטיגע סימנע בליקען האט מען געקענט אראבלייענען פון ביידעס צוטומעלטע געזיכטער ווי איינע פרעגט די צווייטע: וואס טהוען זי דא?—

יעדען בעזונדער פון די צוויי אונבעקאנטע־בעקאנטע דאמען האט בעגאסען א קאלטער שווייס. זיי זענען נישט אומשטאנד געווען ארויסצוזאגען זייערע פאמיליע־נעמען און די גאנצע צייט, וואס אלע זענען ארום דעם טישעל געזעסען האבען זיי געפיבערט אין קאנוואלסיווע צאפעלניש. דער גאליציאנער האט געהייסען דערלאנגען פון כל טוב. אויפ'ן גאנצען זאהל איז היימליך געווען. ביי יעדען טישעל האט אבגעהילכט א פריילעך זארגלאז געלעכטער פון די יונגע צופליטערטע פארלעך. דער ארקעסטער האט געשפילט לעבעדיגע מארשען. אויך ביים טישעל פון די ראדאמער שמוגלערס האט מען זיך בעמיהט זיך צו צושטרייען און זיך אויפצוהייטערן. אבער דאס האבען נאר געטוהן דער גאליציאנער מיט'ן אבער־לייטענאנט, די צוויי דאמען האבען אויך געגעסען און געטרונקען נאר לפנים. אין האלדז אבער איז אלץ געבליבען שטעהן. די גאנצע צייט האבען ביידע ראדאמער פרויען געווארפען אויף זיך זייטיגע בליקע, ווייל זיי האבען נישט געקענט אויסהאלטען דעם נסיון זיך צו קוקען דרייסט אין פנים אריין. אין יעדען פון זיי ביידע האט זיך איינגעגעסען א געוואלדיגע נייגעריקייט צו דערגעהן וואס יענע טהוט ביים לייטענאנט. וואס פאר א געמיינזאמעס זי האט מיט איהם.

גאר בעזונדערס אונרוהיג איז געזעסען די פריש־צוגעקומענע דאמע. איהר האט זיך געדאכטען, אז די מאדאם ב. ווייסט פון אלעם און פון א״ע געהיימניסן צווישען איהר מיט'ן אבער־לייטענאנט און מ'הארץ איז שיער נישט איהר אנטפאלען פון שרעק. די מאדאם ב. זאל אמאהל אהיימקומענדיג קיין ראדאם נישט דערציהלען זיי פאר איהר מאן...

נאכ'ן אבפיטערן א גוטע סעודה ביים טישעל בערך א שעה צייט האט זיך דער אבער־לייטענאנט אויפגעשטעלט און ערקלערט, אז ער לאדענט איין די געסט אין זיין ספעציעלען אויטא אויף א שפאציר איבער לובלין. די געזעלשאפט האט אויסגעדריקט איהם צופרידענהייט אויף דעם אונערווארטעטען סורפריז און נאכדעם ווי דער גאליציאנער האט פאר דער קאלאציע בעצאהלט א גאנצע קופע מיט קאנען איז מען ארויס פון קאפע און איינגעשטיגען אין אויטא, וועלכער האט, ארויסלאזענדיג א קוויטשענדיגען סיגנאל, זיך געלאזט לויפען ווי א טייוועל איבער די לובלינער גאסען. זיצענדיג

בער-דעצעמבער, וועט דאס דירה געלד שטייגען מיט 6 פראצ. חוץ דער לעצטער קאטעגאריע, וואס וועט שטייגען בלויז מיט 1 פראצ. ביז דעם פולען דירהגעלד.

•

דער הויז-בעזיצער-פעראיין האט ארויסגעשיקט א פראטעסט, פארוואס ס'איז נישט געהעכערט געווארען דאס דירה-געלד פאר איינשטוביגע וואוינונגען.

50-יעהריגער יובילעאום פון די ראדאמער פייערלעשער.

דעם היינטיגען זונטאג, דער 14-טער שע־פיען, הערט 50 יאהר ווי אין ראדאם איז געשאפען געווארען די ערשטע פייערלעשער-אבטיילונג. צוליב דער 50-יעהריגער עגזיסטענץ פון די פייערלעשער-ארגאניזאציע ווערט אין דערמאנטען זונטאג'דיגען טאג פעראנשטאלטעט א גראנדיעזע יובילעאום-פייערונג, אויפ'ן פלאץ פון די פייערלעשער.

אויף דער פייערונג זעלען אנוועזענד זיין פארשטעהער פון דער מאכט; פון די קאמינאלע אינסטיטוציעס און דעלעגאציעס פון פערשידענע ארטיגע פעראיינען און געזעלשאפטען, א הוץ א גרויסע צאהל געסט און פייערלעשער-דרוזשינעס פון דער ארומיגער געגענד.

דער פריהערדיגער שטארט ראט האט אויף דער דאזיגער אימפאזאנטער פייערונג אסיגנירט א סומע פון 10.000 זלאטעס.

בכדי דער יובילעאום זאל אננעמען א פייערליכען חאראקטער און זאל זיך אויסצייכנען מיט זיין אימפאזאנטקייט איז בעשטימט געווארען א ספעציעלע קאמיסיע, וועלכע איז שוין טהעטיג א לענגערע צייט, ביים אויסארבייטען א פערשידענארטיגען און אינטערעסאנטען יובל-פראגראם.

די פייערלעשער ארגאניזאציע, אלס איינע פון די הומאניטארסטע און נויטווענדיגסטע אינסטיטוציעס אין אונזער שטאדט, וועלכע שטעהט צום דיענסט און נוץ פאר אלע ראדאמער איינוואהנער אהן אונטערשיד — האט זיך דעם דאזיגען יובילעאום כשר און עהרליך פערדיענט.

צום יום טוב פון די פייערלעשער ארגאניזאציע וועלכע האט אין משך פון איהר 50-יעהריגער טהעטיגקייט צו פערצייכענען פערדיענסטפולע לייסטונגען, דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטע בעגריסונג.

פון האנדווערקער קלוב

דינסטאג דעם 2 טען ד. ח. איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער ניי-געוועהלטער פערוואלטונג.

די זיצונג האט געעפענט ה' י. ד. כטראוויטשינסקי, וועלכער בעט די אנוועזענדע צו בעעהרען דורך אויפשטעהן דעם נישט לאנג פערשטארבענעם פרעזעס ל. בריליאנט ז"ל. נאכ'ן שלאגט ער פאר פאלגענדען טאג ארדנונג: קאנסטיטואירונג און פרייע פארשלאגען.

פאר'ן צוטרעטען צום טאג ארדנונג בעגריסען די ה"ה ב. האכמאן און מ. רובינשטיין דעם אנגעזעהענעם עסקן אינזש. ל. בעקערמאן. וועלכער האט בעוויליגט אנצונעמען דעם מאנדאט ביים האנדווערקער קלוב. ה' אינזש. ל. בעקערמאן דאנקט די רעדנער און ערקלערט זיין גרייטקייט אקטיוו און סאלידאריש צו ארבייטען מיט די פערוואלטונג לטובת דעם גאנצען האנדווערקערטום. דאן איז מען צוגעטרעטען צו דער קאנסטיטואירונג. און עס זענען געוועהלט געווארען אלס פרעזעס: ה' אינזש. ל. בעקערמאן, וויצע-פרעזעס: מ. רובינשטיין, קאסירער: ב. האכמאן און ש. ח. בערקאוויטש, סעקרעטאר: ל. מילמאן, ביבליאטעקארען: י. וויינגארט, י. ד. כטראוויטשינסקי און ש. ח בערקאוויטש אין אלס פערוואלטער: ה"ה א. האך און ש. ראזענבערג.

פון דער ראדאמער ספארט-בעוועגונג.

מכבי — יוטזניא (מארגענשטערן)

(0:2) — 0:2

פאריגען שבת 3 אז. נ. מ. איז פארגעקומען אויפ'ן קאמפס פלאץ פון ר. ק. ס. א מייסטערשעפטס-מעטש וועגען קלאס „צע" צווישען די אויבענדערמאנטע יודישע ספארט-קלובען און זיך געענדיגט מיט א פערדינטען נצחון פאר מכבי 2 געגען 0.

גרויסער זיעג פון בר-כוכבא.

אויפ'ן קאמפס פלאץ פון ר. ק. ס. (ארטען גארטען) איז פארגעקומען א אינטערעסאנטער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „בע" צווישען דער היגער בר-כוכבא און ר. ה. ס. II. דאס מאל האט זיך בולט ארויסגעוויזען, אז דער היגער שטארקסטער יודישער ספארט-קלוב בר-כוכבא פערבעסערט זיך פון מאל צו מאל און שטייגט אויפ'ן געביעט פון ספארט ענטוויקלונג מיט קאלאסאלע שריט פאראויס. אין משך פון די ערשטע 7 מינוט פאר דער הפסקה געלונגט בר-כוכבא צו שלאגען זיין געגנער מיט מיט איין גאל.

אויף דער צווייטער העלפט פון מעטש האט בר-כוכבא כמעט די גאנצע צייט דעם איבערגעוויכט און שפילט מיט אזא טעמפא, אז דער גאנצער קאמפף ווערט אריבערגעטראגען ארום דעם שטח פון געגנערס טויער. די בר כוכבא-מאנשאפט, ארויסווייזענדיג אסך רוטין און טעכנישע אריענטאציע האט אויך א גלענצענדען אויפן דורכגעפיהרט נאך דריי גאלען. ר. ק. ס. נאך זיינע גרויסע אנשטרענגונגען האט געמאכט צופעליגערווייזע נאר איין גאל. דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיט א רעזולטאט 4 געגען 1 לטובת בר-כוכבא.

פון די ב"כ-שפילער האבען זיך אמבעסטען אויסגעצייכענט: זילבערבערג מאיר, אייזמאן, הערץ, אפאטאווסקי און ראזענבערג.

חשמונאי — ר. ק. ס. III 3:0 (1:0)

זונטאג דעם 11-טען ה. ח. 11 אז. פריה איז פארגעקומען אויפ'ן קאמפס-פלאץ פון ר. ק. ס. א מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „צע" צווישען די אויבענדערמאנטע ספארט-קלובען. דער מעטש האט זיך געענדיגט מיט א דורכפאל פאר חשמונאי 3 געגען 0.

ר. ק. ס. — „מכבי" (ווארשא)

(2:0) 2:5

דעמזעלבען טאג, זונטאג, איז אויפ'ן קאמפס-פעלד פון ר. ק. ס. פארגעקומען א העכסט-אינטערעסאנטער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „א" צווישען דער היגער ר. ק. ס. און ווארשאווער „מכבי". אין פערלויף פון דער ערשטער הפסקה האט „מכבי" זיך גלענצענד אויסגעצייכענט מיט זיין מייסטערהאפטע טעכניק און הערליכע קאמבינירטע איינפאלען, ארזשנק וועלכע ר. ק. ס. האט כמעט די גאנצע צייט נישט געקענט קומען צום ווארט און געפיהרט בכדי א פערטיידיגונגס-אקציע געגען די שטורמישע אטאקען פון זיינע געגנער, אבער נישט קוקענדיג דערויף האט מכבי בעהערשט די לאגע און געמאכט צוויי ציעלרייכע גאלען. דאס יודישע פובליקום איז געווען זיכער, אז דער היינטיגער נצחון וועט געהערען צו „מכבי", אבער די דאזיגע האפנונג איז ליידער נישט מקוים געווארען. נאכ'ן אבשפילען 20 מינוט פון דער צווייטער העלפט, איז דער גאנצער טעמפא פון מכבי געבראכען געווארען און דער גאנצער קאמפף האט זיך אבגעשפילט ביי „מכבי'ס" טויער. און די ר. ק. ס., ווערענדיג אריינגעטריבען אין א געוואלדיגע אמביציע, האט אין משך פון מינוטען אבגעהאלטען איין זיעג נאכ'ן צווייטן. אפנים, אז דער „מכבי" האט זיך געפיהלט צו-זיכער נאך זיין פריהעריגען זיעג און גרינגעשעצט זיין געגנער. דאס אבער איז אויסגעפאלען גינסטיג פאר ר. ק. ס. און ווען יענער האט געמאכט דעם ערשטען גאל, איז „מכבי" ווי ענטמוטיגט געווארען אין זיין ווידערשטאנדס-קראפט און דער פינאל פון מעטש איז געווען 5 געגען 2 לטובת ר. ק. ס.

דער אומגעריכטער רעזולטאט האט געוועקט אויפ'ן יודישען עולם ענטוישונג.

השחר — קרוקי (וואלין) 0:2 (0:1)

פאריגען זונטאג איז צווישען די דערמאנטע ספארט-קלובען פארגעקומען א מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „צע" אין וואלין. דער מעטש איז געשפילט געווארען זעהר ברוטאל מצד די וואלינער, און טראץ דעם איז דער מעטש פערענדיגט געווארען מיט 2 געגען 0 לטובת השחר.

ש — ס.

איינוויינייג אין אויטא האט דער גאליציאנער אין דער נאכט-פינסטערניש דערלאנגט דעם לייטענאנט א פערמאכטע קאנווערט, ציטערענדיג, אז דאס האט ער א בריעף פון לעמבערג פון זיינעם א בעקאנטען אבערסט (פולקאווניק).

דער אבער-לייטענאנט האט צוגענומען מיט צופרידענהייט דעם גראבען קאנווערט, איהם אריינגעלייגט זארגפעלטיג אין זיין בוזעם טאש און נישט ארויסגעזאגט ווי א בלויען דאנק פאר זיין טרחה פון זיין גאליציאנער בעקאנטען.

אבגעפאהרען א שפאר שטיקעל צייט האט זיך דער אויטא אבגעשטעלט הינטער דער שטאדט ביי די קאזארען. דער לייטענאנט האט זיך ענטשולדיגענדיג כארן גאליציאנער, געזעגענט מיט איהם, און אויפמאכענדיג פאר איהם דאס אויטא-טהירעל ערקלערט, אז ער קאן שוין א היים געהן שלאפען, און די צוויי ראדאמער דאמען האט ער פערבעטען צו געהן יעצט פערברענגען אויפ'ן קאנצערט אין דער אפיצירען-קאנטינע. ווען דער גאליציאנער האט זיך ארויסגעשארט פון אויטא האבען זיך ביידע דאמען אויך אויפגעהויבען פון די ערטער, און שעמענדיג זיך איינע פאר די צווייטע האבען זיי צוזאמען מיט איהם געוואלט אויסשטייגען פון אויטא.

דער אבער-לייטענאנט, מיינענדיג, אז די דאמען האבען זיך דערפאר בעטריבט וואס ער האט דעם גאליציאנער ארויסגעבעטען פון אויטא. האט אנגענומען ביידע דאמען ביי די אקסלען און ווי אי בערגעבעטען: ענטשולדיגען, זי, פייבט וואלטען זי דיעזער מאן איהנען בעגלייטען זאל, דאן וועט דיעזער הערר אויך אין דער קאנטינע פאהרען — און ביי די ווערטער איז דער לייטענאנט פון אויטא ארויסגעשפרינגען צום גאליציאנער, וואס איז געשטאנען שוין אין דרויסען און איהם צוריק אריינגעבעטען אין אויטא, וועלכער האט באלד געריהרט און איז אין עטליכע מינוט שוין געשטאנען איינוועניג אין די קאזארען ביי די אפיצירען-קאנטינע.

די ארויסשטייגענדע זענען באלד

שטורמישע זיצונג אין קהלה-ראט.

סקאנדאליעזער ארויסטריט פון פאן מעצענאזש מיליער נישט צו דערלאזן פרעסע-פארשטעהער אויף די זיצונג פון קהלה-ראט

אויף זיין זיצונג היינטיגן מיטוואך האט דער קהלה-ראט שוין צום דריטען מאהל בעטראכט דעם בודזשעט פון לויפענדען יאהר 1927. א חוץ דעם בודזשעט האט דער טאג-ארדנונג ענטהאלטען איניגע פרייע פארשלאגען.

די התחלה פון דער זיצונג האט געמאכט דער מעצענאזש ה' מיליער, איינפיהרענדיג א נייעם און „קלוגען" רעפארם נישט צו צולאזען קיין פרעסע-פארשטעהער אויף דער זיצונג פון קהלה-ראט. ער האט זיך נעמליך געווענדעט צום אינפארמאטאר פון אונזער צייטונג ער זאל פערלאזען דעם זיצונגס-זאל, ערקלערענדיג, אז דארט אין פאר קיין פרעסע-פארשטעהער קיין ארט נישטא. אויפ'ן ענטפער פון אונזער קארעספאנדענט אז ער ווייסט, אז שטענדיג אויף אלע זיצונגען ווערען צוגעלאזט פרעסע פארשטעהער. האט ה' מיליער צום צווייטען מאהל איהם אויפגעפאדערט שוין אויפ'ן הויכען קול אין א דיקטאטארישען טאהן צו פערלאזען דעם זיצונגס-זאל. דער סקאנדאליעזער און אונהערטער ארויסטריט פון דאזיגען „בעריהמטען" דאזאר האט אויפגעבראכט די האנדווערקער-דאזארעס און דער דאזאר ה' מ. ל. פישמאן האט ערקלערט אז ער פראטעסטירט אמשארפסטען געגען אזא נישט דערלאזבארער האנדלונג, מצד דעם דאזיגען מעצענאזש. ה' פישמאן האט געטאדעלט דעם דאזיגען שריט און געזאגט, אז אין קהלה זענען קיין סודות נישטא און אלץ וואס ווערט אין דער קהלה געטוהן דארף די פרעסע איבערגעבען פאר דער עפענטליכקייט און זאל מען וויסען אין שטאדט וואס עס ווערט אויפגעטוהן. די פרעסע האט איבעראל א פרייען צוטריט און ווערט אומעטום צוגעלאזט.

דער „דעמאקראטישער" פרעזעס ה' פרענקעל האט פארגעלעגט דעם ענין וועגען צולאזען פון היינט-א פרעסע-פארשטעהער אויף די זיצונגען פון קהלה-ראט צו בעטראכטען צווישען די פרייע פארשלאגען, דאס הייסט צום סוף פון דער זיצונג. אויף וואס ה' פישמאן האט בשום אופן נישט געוואלט מסכים זיין און אלס פראטעסט האט די האנדווערקער-פראקציע צוזאמען מיט'ן ה' פישמאן דעמאנסטראטיוו פערלאזט די זיצונג.

א שעה צייט האט געדויערט און די זיצונג האט נישט געקענט צושטאנד קומען. צוליב דעם, וואס נאכ'ן אוועקגעהן פון די האנדווערקער-דאזארעס און ה' פישמאן האט געפעהלט צו א קיאָרום צוויי דאזארעס. דער גמינע-וואזשני האט קוים נאך פיל מיה און אנשטרענגונגען אויפגעוואכט צוויי דאזארעס און די זיצונג איז געעפענט געווארען.

די האנדווערקער דאזארעס און דער דאזאר ה' פישמאן, זעהענדיג, אז אהן זיי וועט די זיצונג ווייטער פארקומען האבען זיך געזעהן געצווינגען צוריק אריינצוגעהן אין זיצונג-זאהל, ווייל אויף דער זעלבער זיצונג זענען געווען צום בעהאנדלען וויכטיגע פאר זיי ענינים, און וועמענס דעבאטען און אבשטימונגען זיי האבען זיך געוואלט בעטייליגן.

ווען דער קארעספאנדענט פון „היינט" איז געקומען אין ניטען דער זיצונג האט איהם דער „דעמאקראטישער" פרעזעס מיטגעטיילט וועגען דעם „אדוואקאטישען" רעפארם און נישט קוקענדיג, וואס אין זאהל, וואו ס'געפינען זיך שטענדיג 34 דאזארעס אחוץ פרעסע-פארשטעהער, — איז נאר דאס מאהל געזעען 17 דאזארעס, איז פונדעסטוועגען פאר דעם דאזיגען קארעספאנדענט אויך קיין פלאץ נישט געווען...

א פנים, אז ס'שמעקט זיי נישט. אז אין קהל-שטיבעל זאלען זיך צו פיל דרעהען די פרעמדע-לייט...

אויספיהרליך וועגען בודזשעט און די פרייע פארשלאגען אין קומענדיגען נומער.

„עזרה" שיקט קראנקע קיין בוסק.

נישט קוקענדיג אויפ'ן גרויסען קריזיס, וואס די געזעל. „עזרה" ליידט יעצטענס איבער, ווערט די בוסק-אקציע היי-יאהר דורכגעפיהרט. און ס'ווערט געמאכט אלע אנשטרענגונגען איינצושיקן קראנקע אין די בעדער. די פערוו. האט דעליגירט 2 פון איהרע מיטגליעדער קיין בוסק, וואו עס זיינען שוין געדינגען געווארען דירות. דעם 21-טען ה. ח. פאהרען שוין די קראנקע אב קיין בוסק. ווער ס'האט זיך נאך נישט פערשריבען קאן עס טוהן אין פערלויף פון נאך עטליכע טעג.

די פערוו. פון דער געזעל. „עזרה" ווענדעט זיך ביי דער געלעגענהייט צו דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם צו קומען צו היל̈ף דער גרויסער און שווערער אויפגאבע, שפענדענדיג נדבות אויף אט דעם וויכטיגען צוועק.

יודיש טעאטער אין ראדאם.

היינטיגען שבת צו-נאכט ווערט געגעבען אין טעאטער „ראזמאיכאשטשי" נאר איין גאסטראלירענדער אויפטריט פון א בעקאנטער יודישע טרופע.

ווי מען אינפארמירט אונז בעשטעהט דאס אנסאמבל פון בעווייזענדע כוחות, וואס פארדינט די אויפמערקזאמקייט פון יודישען טעאטער פובליקום אין ראדאם.

די פיעסע, וואס די יודישע טרופע וועט אויספיהרען הייסט „שטארקער פון אייזען", וואס ווערט איבעראל געשפילט מיט גרויס ערפאלג. ס'איז צו האפען, אז דער יודישער טעאטער - עולם וועט די פארשטעלונג צאהלרייך בעזוכען.

ספארט-קייט

פאר דער טורן און ספארט-געזעלשאפט בר-כוכבא

אונטער'ן פראטעקטאראט פון דיר. ד. פרענקעל.

ה. פרענקעל צאהלט איין 5 זל. און רופט ארויס ל. מייזעלס.

ש. קורק צאהלט איין 6 זל. און רופט ארויס מענדעל קערשענצווייג.

נ. פישעדנאווער צאהלט איין 10 זל. און רופט ארויס ל. באנקער (סקארבאווער 14) יורעק דען. און יוסף זוויקעלסקי.

לאנדאו יעקב צאהלט איין 10 זל און רופט ארויס: מאגיס. מאלבע. צמח מאניעק (לוב. 33) און קירשענבוים יאנאס.

שלאמערמאן גיעט 3 זל. און רופט ארויס שטעלמאן יוסף.

מען קען דאס זאגען
אהן שמאלץ,
אז די בעסטע גומעס זיינען
„Berson"

מ. ס. טייכמאן צאהלט איין 2 זל און רופט ארויס פעליקס וויינאפעל און אננא לעשטש.

ש. נאדעל גיעט 6 זל און רופט ארויס מ. קודק (מארשאווסקא 14).

איזאק גלאט צאהלט-איין 5 זל. און רופט ארויס חיים פייפער, טטא. צימערמאן (לוב. 7) מתית זילבערבערג (פיאסקים 29) יעקב וויינגארט און אהרן מאנדעלמאן (וואעל 3).

פ. גאלדפארב צאהלט איין 5 זל. און רופט ארויס ישראל ראזענבערג (נאוואגראדסקא 23) ש. שטיינמאן (לוב. 21).

מאנדעל צאהלט-איין 2 זל און רופט ארויס לעאן שטערן (גיסערסקא 1).

משה מאיר באנקער צאהלט-איין 5 זל און רופט ארויס שמואל ראזענבערג (רוויינס 18) שמואל קעסטענבערג (לוב. 22) און יצחק גאלדבערג (לוב. 9).

ש. צוקערמאן צאהלט-איין 3 זל. און רופט ארויס מ. קליינמאן כט. קראקאוו 6) ח. בארענשטיין מ. גורק. 1) און ג בארענשטיין (מ. וורק. 1).

מאשקאוויטש צאהלט-איין 5 זל. און רופט צימבאליסטא פיעטרעק. האלץ (לוב. 23) געטריימאן. קראקאווסקי, כט. וויענער. גיסער קאפטור, דרעזעל קאטור.

נישט אריינגעגאנגען אין קאנטינע, נאר זיי האבען דערווייל שפאצירט אויפ'ן גרויסען מיליטערישען הויף און דייטשען זיך געדרעהט. דער אבער-לייטענאנט איז דערווייל אריין אין קאנטינע עפעס ערלעדיגען און די צוויי ראדאמער פרויען האבען אין דער ואכט-פינסטערניש דערצעהלט איינע דער צווייטע דעם צוועק פון זייערע בעזוכען ביים לייטענאנט. מאדאם ב. האט איבערגעגעבען, אז זי איז געקומען ארויסצוראטעווען 5 וואגאנען פעל און די אנדערע דאמע האט ציטערענדיג מיט די ביינער דערצעהלט, אז ער, דער לייטענאנט, לאזט איהר שמוגלען וואגאנען פון ראדאם קיין לעמבערג און פון דארט טאבאק קיין ראדאם. די צווייטע דאמע איז געווען א פרוי פון א אנגעזעהענער ראדאמער אבער...

משפחה ג. אין דערפאר, וואס זי האט ארויסגעוויזען גרויס בריה'שקייט ביים שמוגעל איז זי געווארען די שפייזערין פון איהר פאמיליע. וועלכע איז צוליעב דער מלחמה אראבגעפאלען פון איהר גלאנץ און נאר אדאנק איהר איז זי צוריק דערהויבען און רייך געווארען. זיצט זי פאקע, די דאזיגע דאמע, כסדר אין לובלין און געניסט פון די טובות פון ב'ב איידעלען און בעל רחמנות'דיגען לייטענאנט...

ביים פערטרויען זיך אזוי די סודות איז פון קאנטינע ארויסגעקומען דער אבער-לייטענאנט מיט נאך א יונג אפיצירעל. זיי האבען איינגענומען די דאמען אונטער די ארעמס און זיי אריינגעפיהרט אין קאנטינע. דאס גאלאנטע בעריל האט קיין סוכה נישט געהאט מיטציהן. איננוועניג איז געווען פיל מיט פיינע הויכגעשטעלטע מיליטער לייט. האט ער זיך ארומגעדרעהט אין דרויסען און געוואַרט אויף דער מאדאם ב.

אין קאנטינע האט זיך דער מיליטערישער עולם גרויסארטיג געוויילט. מוזיק, שאמפאן, טענץ האבען ביז שכרות בערוישט די צוויי ראדאמער יודישע פרויען און זיי זענען געבליבען אהנמעכטיג צושטעלען דעם קלענסטען ווידערשטאנד... זיי האבען פערברענגט אין א העכסט-אריסטאקראטישע געזעלשאפט פון עסטרייכישע אדעל-לייט; אין דער געזעלשאפט פון פולקאווניקעס, לייטענאנטען און אבער-לייטענאנטען, מיט וועלכע זיי האבען געטרינקען און געטאנצט ביז גראהען טאג.

פאר'ן ענדיגען דעם קאנצערט האט דער אבער לייטענאנט ערקלערט, אז יעצט פאהרט ער מיט זיי אין האטעל, כדי ענדגילטיג צו ערלעדיגען זייערע טראנזאקציעס און אז ער האט זיי דארט ארויסגעבען די נויטיגע ארויספיהר און איינפיהר-שיינען אויף די פעל און דעם טאבאק...

די צוויי אפיצירען האבען זיך געזעגענט מיט זייערע קאלעגען און די צוויי פרויען האבען זיך איינער פאר דער צווייטע אויסגערעדט: אז וואס קאן מען מאכען, די צייטען זענען שווערע, ס'איז נעביך מלחמה, מילא מוז מען אמאהל... מיטמאכען אלץ אין לעבען. מיטהוט עס דאך נאר צוליב פרנסה זאכען און מעהר נישט...

קעלצער אבטיילונג.

מ. היעקבי.

וואס לערנט אונז די לעצטע וואהלען צום 15 ציוניסטישען קאנגרעס.

די וואהלען צום ציוניסטישען קאנגרעס און זייער רעזולטאט צייגען יעדען דענקענדען ציוניסט, זיך א ביסעל צו פערטראכטען איבער דער אינערליכער לאגע פונ׳ם ציוניזם אין פוילען און מעהר קריטיש צו פארשען די טעטיגקייט פון דער הנהלה אין פוילען.

ווען נישט דער בעקאנטער אויסגאנג פון די וואהלען, וואלט איך א לאנגע צייט נאך געוואלט איינשמועסען דעם עולם, אז די שולד פון דער אפאטיע, אבגעשטאנענקייט, וואס הערשט אין די ציוניסטישע רייהען, פאלט נישט אויף דעם צענטראל-קאמיטעט. נור זיי זענען ענטשטאנען צוליב דעם קריזיס וואס הערשט אין ארץ-ישראל און אויך צוליב דער שטימונג, וואס איז געשאפען געווארען מיט דער מאסען-צוריקקאנדערונג.

דא איז אבער געקומען דער „מזרחי" און האט דעם צענטראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע געשטעלט אין א לאגע, וואס קאן זיך בשום אופן נישט דעקען מעהר מיט דעם תירוץ. ווארום, האט דען דער „מזרחי," נישט מיטגעמאכט די זעלבע ענוים פונ׳ם קריזיס? האבען דען מזרחי׳סטען נישט צוריקגעוואנדערט אין דער זעלבער מאס, וואס נישט מזרחי׳סטען?

עס וועט קיינער יעצט שוין אויך נישט נעהמען ערנסט דאס קלאגען פונ׳ם צענטראל קאמיטעט, אז די צושפליטערונג (?) אין דער ארגאניזאציע און דער קאמפף פון דער אפאזיציע האט דערפיהרט צו דער שוואכקייט פון דער ארגאניזאציע. מיר זעהען אלע עדות, אז נור א דאנק דער קאמפף-שטימונג, וואס איז געשאפען געווארען אויף דער ציוניסטישער גאס, איז די פרעקווענץ פון אנטיילנעהמער אין די וואהלען כסדר געוואקסען. אנדעריש איז דאך א גרויסער ספק צי עס וואלט חאטש א קליינער טייל פון די שוקלים אנטייל גענומען אין די וואהלען. ווארום די פראינטערעסירונג איז דאך באמת אין דעם טאג געווען אין דער מאס גדויס. וועלכע מיר האבען לגמרי נישט ערווארט און נור די מיינונגס-פערשידענהייט האט אריינגעברענגט לעבען צווישען די פארטייען. למשל, אין קעלץ אויף 490 וואהל-בערעכטיגטע, פון וועלכע. ווי עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, זענען איבער הונדערט שוקלים דעם טאג נישט געווען אין שטאדט, האבען אין די וואהלען אנטייל גענומען 304 וועהלער.

מען דארף אויך זיך רעכנען דערמיט אז די פארטיי. וואס אין איהרע הענד געפינט זיך די מאכט האט שטענדיג בעסערע אויסזיכטען אדורכצופיהרען א גרעסערע צאהל קאנדידאטען, ווי עס וואלט איהר באמת געקומען, ווייל ערשטענס שטעהט דער צענטראל-קאמיטעט אין פערבינדונג מיט אלע אבטיילונגען אין לאנד. „איבערמידנ" זיי לויט זיין געשמאק, שיקט צו דער פראווינץ אלע נויטיגע ידיעות צוגעשניטען לויט זיין פארם. צווייטענס, ווי שלעכט עס זאל נישט זיין. פערפיגט דאך דער צענטראל-קאמיטעט גיכער מיט וועלכע עס איז פינאנציעלע מיטלען. אין דער זעלבער צייט, ווען א אנדערע גרופע, ווי דער על המשמר מוז אויסזוכען די פרייוואטע אדרעסען פון זיינע סימפאטיקער. די ידיעות ווערען נישט צוגעשיקט אלס „אפיציעלע בעריכטען"... דאך איז דער רעזולטאט געווען, אז אויף 4900 פאר עת לבנות, האט על המשמר, ביי אלע זיינע שלעכטע בעדינגונגען, בעקומען 3800 שטימען.

מיר פערשטעהען, אז מען וועט פריווען שאפען תריצים פארוואס עס איז דעם מזרחי געלונגען א דורכצופיהרען אזא פערהעלטניסמעסיג גרויסע צאהל מאנדאטען. אבער נאך אלע חקירות און סברות וועט מען דאך מודה זיין און קומען צום בעשלוס. אז זיי זענען מעהר ארגאניזירט און נור א דאנק דעם איז זיי געלונגען אדורכצופיהרען אין פוילען די צאהל מאנדאטען, בויענדיג זייער נצחון אויף דער פוילקייט און חורבות פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

איך זאג „מעהר ארגאניזירט" ווייל אויף דעם מזרחי איז דאך קוים געלונגען אין אלע וואהל-צענטרען צוזאמלען 10 טויזענד שטימען... אבער שרעקליך איז דאך די לאגע ביי אונז ציוניסטען און עס רוקט אונטער די שרעק פאר א געפאהר... וואס מוז אונבעדינגט בעזייטיגט ווערען.

עס איז דעריבער דער חוב פון יעדען עהרליכען ציוניסט ערנסט זיך צו פערטראכטען און אבגעבען זיך א גענויען דין וחשבון, אז אזוי קאן ווייטער נישט זיין און מען מוז צוטרעטען אויף ס׳ניי אויפצולעבען דיך ציוניסטישע טעטיגקייט. עס מוז פעריאגט ווערן די גלייכגילטיגקייט וואס הערשט ביי דער ציוניסטישער מאסען

די געזעלשאפט פון בית יתומים טרעט צו בויען א אייגען הויז

(מ. ה.) זונטאג דעם 7 טען ד. ח. 9 א זייגער אווענד איז אין לאקאל פון דער יודישער גמינע פארגעקומען א בעראטונג פון דער אויבענדערמאנטער געזעלשאפט מיט׳ן אנטייל פון צוויי פארשטעהער פון צענטראל-קאמיסיע פון „דזאינט" ה' חפץ און בירשטיין און נעבעטענע גיסט.

ווי בעקאנט געפונט זיך דער „בית יתומים" א אין זעהר קלאגענדיגען מצב צוליב דעם. וואס דאס הויז, וואו די יתומים געפונען זיך איז א מפולת, וועלכעס ענטשפרעכט ווייט נישט די עלעמענטארסטע פאדערונגען פון דער היגיענע און עס דראהט פשוט א געפאהר איינצופאלען.

ווען פאר עטליכע חדשים איז אינם וועלבען הויז איינגעפאלען א וואנד. איז די פערוואלטונג געווען געצווינגען צו פערקלענערען די אזוי אויך ענגע וואהנונג מיט צוויי צימער. אזא לאגע האט די פערוואלטונג אריינגעברענגט אין גרויס פערלעגענהייט און אדאנק דער ענערגיע פון דער פערוואלטונג איז מען צוגעטרעטען אויסצוארבייטען א פלאן אויף אויפצובויען א אייגען הויז פאר די יתומים לויט׳ן מוסטער פון שטעדלעך אדער אנדערע שטעדט.

די ערשטע התחלה האט געמאכט דער דזאינט, געבענדיג א מתנה 150 דאלאר און 500 דאלאר א הלואה. די פערוואלטונג האט איהר קאפיטאל אויך עטליכע טויזענד זלאטעס צו דעם צוועק און ער איז איבערגעגעבען געווארען

ס'האט נישט לאנג געדויערט און אונזערע צוויי זאכען זענען אנגעקומען אין האטעל. דער אבער-לייטענאנט מיט דער מאדאם ב. זענען אריין אין א בעזונדער צימער. וואס האט געהייסען, אז דארט בעקומט זי די קאנצעסיע אויף אויסצוארבייטען די פעל אויף לעדער פאר׳ן מיליטערישען געברויך. און דער צווייטער יונגער אפיצירעל איז אוועק מיט דער צווייטער ראדאמער פרוי ג. אין זיין בעזונדערן צימער אויף אויסצושרייבען איהר דעם איינפיהר-שיין אויף טאבאק...

דער גאליציאנער. וואס איז דערנאך אויך אונטערגעקומען צום האטעל איז געבליבען ווארטען אין קארידאר. ס'איז שוין 5, ס'איז שוין 6 דער זייגער, מען זעהט נישט קיינעם ארונטערקומען... איהם איז נישט גוט געווארען ווארטענדיג אזוי לאנג. ער האט אבער בעשלאסען פריהער פון דאנען נישט אוועקצוגעהן איידער די מאדאם ב. וועט נישט אראבקומען: — ניין, האט ער געטראכט: איך וועל נישט אבטרעטען. איך קאן דאך נישט געהן אהין אין האטעל צו די ראדאמער כוחרים און צו דעם ה' ב. נישט האבענדיג מיט זיך די פרוי פון ה ב.— ס'וועט דאך ווערען שטארק פערדעכטיג... אין דער ה׳ וו. וועט דאך טריומפירען און איהם שטעכען דאן די אויגען...

איז ער טאקי געשטאנען, געווארט און געווארט, ביז די טראנזאקציעס וועלען שוין ענדליך פערטיג ווערען... און מען וועט קאנען די פעל שוין טראנספארטירען קיין ראדאם...

ארום 6 אין דער פריה איז אראבגעקומען פרוי ג. זי איז געווען זעהר דענערווירט און געוואלדיג אויפגערעגט און דערזעהענדיג דעם גאליציאנער איז זי צו איהם צו, און געפרעגט ביי איהם אין א זעהר נערוועזען טאן: זאגט מיר כבעט אייך, אין וועלכען האטעל געפינט זיך דער ה׳ ב.?

— וואס איז דען וואס איז געשעהן?

— האט דאס גאליציאנעריל געפרעגט א פערציטערטער.

— ס'איז גארנישט. כ'וויל איהם נאר איבערגעבען א גרוס פון זיין ווייבעל..

— אך וואס רעדען זי, גנעדיגעס פרוי, ווי פאלען זי אויף דאס צוטיהן. זי האבען דאך אויך א מאן.. דערבארימט אייך, טהוט דאס נישט...

—מיין מאן איז נישט קיין פרומער, און נישט קיין חסיד. איך מעג. אבער זי? ווי קומט זי, אז די צניעה מיר צושטעהן אין וועג, דאס איז מיין אבער-לייטענאנט...

(פארזעצונג קומט)

א קאמיסיע, וועלכע איז בעפאלמעכטיגט געוואָרען צו קויפען א אנטשפרעכענדען פלאץ און קורצליך טרעט דער „בית יתומים" צו בויען א אייגען הויז.

אזא שעהנע ווינשענסווערטע אונטערנעמונג איז נור הייס צו בעגריסען און צו ווינשען די איניציאטיווע א גוטען ערפאלג!

ע מ ק ה ב כ ה.

צוליב דעם טראגישען טויט פונ'ם שומר שמואל ראטענבערג האבען זיינע חברים פון דעם יודישען מענער-גימנאזיע ארויסגעגעבען א עקסטרא טורי'ער נומער פון זייער צייטונג „עולמנו".

דער נומער, וועלכער איז ספעציעל געווידמעט דעם פערשטארבענעם, ענטהאלט הספדים, בילדלעך, שירים א. א. אין אין געשריבען אין העברעאיש, יודיש און פויליש.

צוליב דער זעלבער סבה איז אין השומר אבגעשטעלט געוואָרען די גאנצע ארבייט אויף די צייט פון די שלושים.

א אויטא-קאטאסטראפע.

די היגע איינוואוינער ה' גבריאל עלעצעוויג און זיין זוהן שמואל זענען די פאריגע וואך ארויסגעפאהרען אין א אויטא אין דער ריכטונג צו בוסק. אונטער חמיעלניק, ווען דער אויטא איז מיט גאנצער שנעלקייט ארויף אויף א בריק, זענען ביידע פאסאזשירען, וואס זענען געזעסען אין אונטערשטען טייל פון אויטא, ארויסגעוואָרפען געוואָרען מיט א שטארקער קראפט אויפ'ן פאדערשטען טייל און זענען שווער פעריואנדערט געוואָרען אין זייערע קעפ.

די פעריואנדערטע זענען פערבאנדאזשירט געוואָרען אין חמיעלניק און זענען צוריק אבגעפיהרט געוואָרען אהיים קיין קעלץ.

טראגישער טויט.

אויף דער סטאנציע אין זאגנאנסק איז דער לעהרער מיכאל לעבקאווסקי צוליב אינפארזיכטיגקייט ארונטערגעפאלען אונטערן צוג, וועלכער האט אים אבגעשניטען ביידע פיס. לעבקאווסקי איז באלד נאכ'ן אנקומען אין שטעדטיל געשטארבען.

פ ע ר ז ע נ ל י כ ע ס.

ה' נאטאן גורסקי פון קעלץ איז בעשטימט געוואָרען דורך די סעקציע אלקאהאל-סוחרים און רעסטאראטארען ביים צענטראלען סוחרים-פעראיין אין ווארשא אלס פארשטעהער פון דער קעלצער וואיעוואודסטווע. אלע פעראינטערעסירטע סוחרים און קאנצעסיע-אינהאבער דארפען זיך פון היינט אן אין אלע אנגעלעגענהייטען זיך ווענדען צום ה' גורסקי.

דערהרג'עט דעם תפיסה אויפזעהער און אנטלאפען

פאריגע וואך זענען 2 באנדיטען אנטלאפען פון דער תפיסה אויפן שה. קושיוש.

דעם תפיסה-אויפזעהער וולאדיסלאוו רידקא 35 י. א., וועלכער האט זיי געפרובט פערהאלטען האבען זיי דערהרג'עט אויפ'ן ארט.

צוליב פארטיי-צוועקען

מיטוואך דעם 27 פ. מ. האט אן אונבעקאנטער געשאסען 2 מאהל צו דעם לעאן זינבא, וואס איז פארנאכט געגאנגען אויף די פלעצער ביי דער מליגארסקע גאס; א שווער פערוואונדערטען האט מען איהם אבגעפיהרט אין שפיטאל.

ווי די בעקאנטע גיבען איבער איז ער געפאלען אלס קרבן פון פארטיי-אבּרעכנונגען.

פון שטאדט-ראט

אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאדט ראט זענען בעטראכט געוואָרען א גאנצע רייהע פראגען.

צווישען אנדערע איז געשאפען געוואָרען א קאמיסיע פאר געזעלשאפטליכער אויפזיכט און עפענטליכער געזונדהייט.

אין די קאמיסיע ווענען אויך געוועהלט געוואָרען 2 יודען די ה"ה י. מ. רייזמאן און נ. ליפשיץ.

דאס ענטשטעהן פון צענטראל-פערבאנד פון וויין און בראנפען-סוחרים און רעסטאראטארען ביי דער צענטראלע פון סוחרים-פעראיין.

די לעצטע יאהרען שוועבט איבער אלע אלקאהאל-קאנצעסיאנערען כסדר א סכנה צו פערלירען זייער עקזיסטענץ-מעגליכקייט, וועלכע ברענגט מיט זיך א פולשטענדיגען חורבן און רואין.

מיט יעדען טאג ווערען צוגעמאכט וואט א מאהל מעהר געשעפטען און טויזענדער פאמיליעס בלייבען אהן פרנסה.

די קאנצעסיע-אינהאבער, זייענדיג בעדראהט אין זייער קיום האבען ענדליך אנגעהויבען זוכען א זעלבסטהילפס-וועג און האבען געגרינדעט, אויף דעם אלגעמיינעם צוזאמענפאהר, וועלכער איז פארגעקומען אין ווארשא דעם 13 מערץ ד. י. — צו דעם צוועק א ספעציעלע ארגאניזאציע ביי דער צענטראלע פון סוחרים-פעראיין, וועלכע זאל האבען די אויפגאבע צו שיצען נור זייערע אינטערעסען.

די ארגאניזאציע א. נ. „צענטראל-פערבאנד פון וויין און בראנפען-סוחרים און רעסטאראטארען ביי דער צענטראלע פון סוחרים - פעראיין" דארף אלערערסט זיך פערנעמען מיט צוזאמענקלויבען און בעארבייטען דעם גאנצען מאטעריאל, וואס אנבעטרעפט דער פראגע פון אלקאהאל-קאנצעסיעס; דאס בעארבייטע מאטעריאל וועט פערברייטעט ווערען ביי עווענטועלע פארלאמענטארישע ארויסטרעטונגען, ווי אויך אלס בעגרינדונגס-בעווייזען בעת די איבערוועגונגען און פארשלאגען ביי דער געהעריגער מאכט.

דער צענטראל - פערבאנד ערטיילט אויך פאר איהרע רעגיסטרירטע קאנצעסיע-אינהאבער אומזיסטע יורידישע און פאכמענישע הילף דורך עצות און אינפארמאציעס, ווי אויך דורך צירקולארען און פרעסע קאמוניקאטען.

עס איז דער חיוב פון יעדען איינציגען קאנצעסיע-אינהאבער גלייך צוצוטרעטען צו דער ניי'ענטשטאנענער ארגאניזאציע, וועלכע וועט מיט אלע איהרע מעגליכקייטען פערטיידיגען זיינע אינטערעסען, דאס איז דער איינציגער פאך-פערבאנד, וועמענס איינציגען און גרונד-אויפגאבע איז די פערטיידיגונג פון אלקאהאל-קאנצעסיע אייגנטימער.

דער צענטראל-פערבאנד פערהאפט, אז די קאנצעסיע-אינהאבער וועלען אבשאצען ווי געהעריג די וויכטיגקייט פון איהר אקציע, אויפצוהאלטען די עקזיסטענץ פון טויזענדער פאמיליעס און אבצואווענדען זיי פון א זיכערען אונטערגאנג און וועלען זיכער זייער חוב לגבי זיך אליין ערפיהלען.

נ. גורסקי.

די לעגיאנען - פייערליכקייטען.

מאנטאג דעם 8 ד. מ. אין 8-טען יאהרצייט פון אדורכמארש פון ערשטע פוילישע לעגיאנען זענען אזוי ווי אלע יאהר דאס מאהל אויך פארקומען פייערליכקייטען.

8 אין דער פריה זענען אויף דער 3 ער מאי-גאס אבגעווארט געוואָרען די אנטיילנעמער פון לויף-קראקא — קעלץ.

די אנטיילנעמער זענען שטארק אפלאדירט געוואָרען דורך דעם צאהלרייכען פובליקום.

1 נאכמיטאג איז פארגעקומען א קאנצערט פון די לעגיאנען-ארקעסטרעס.

5 נ. מ. איז פארגעקומען אויפ'ן שפיעל-פלאץ פון „סאקאל" דאס צוטיילען די פריזען צווישען די אנטיילנעמער פון לויף.

א גאנצען טאג האבען איבער דער גאס מארשירט גרופען לעגיאנלטען מיט מוזיק.

צו אונזערע ג. אבאנענטען און אנאנסען-געבער אין קעלץ.

מיר זענען מודיע, אז קומענדיגען זונטאג דעם 14-טען ד. ח. קומט קיין קעלץ אונזער אינקאסענט פון ראדאם אויף צו איינקאסירען דעם חודש-בעטראג ביי אונזערע קעלצער אבאנענטען, ווי אויך איינצומאהנען פאר אנאנסען וואס זענען געדרוקט אין אונזער צייטונג.

מיר בעטען דעריבער אונזערע ג. אבאנענטען, ווי אויך די ה"ה אנאנסען-געבער פון קעלץ צו צוגרייטען אלע חשבונות און חובות, וואס קומט ביי זיי נישט מאכענדיג קיין שום בעשווערונגען אונזער אינקאסענט, וועלכען מיר שיקען ספעציעל קיין קעלץ צו דעם צוועק. היישט נישט דעם אינקאסענט קומען א צווייט, אדער א דריט מאהל נאר ערלעדיגט איהם באלד, ער זאל נישט ברויכען מיעד ווערען געהענדיג.

אויף אייער פערלאנג וועט אייך אונזער אינקאסענט פארשטעלען א בעפאלמעכטיגונג פון אונזער אדמיניסטראציע אז איהר זאלט אהן שום ספק און פערדאכט קאנען איהם געטרויען די ביי אייך אויסגעפאדערטע געלדער.

מיר בעטען נאך א מאהל צו נעמען אין אכט, דאס מיר קאנען נישט מאכען קיין בעזונדערע גרויסע אויסגאבען אויס האלטענדיג א לענגערע צייט א פרעמדען מענשען ספעציעל פאר דער קעלצער אינקאסע, און ווי צום פריהערסטען ערלעדיגען דורך איהם אלע חשבונות אזוי פאר'ן צייטונג'ס-אבאנאמענט און אויך פאר די אנאנסען.

אדמיניסטראציע

ראדאמער קעלצער-לעבען

—— אין ראדאם. ——

אויפרוף.

פון דער נײ־געװעהלטע פערװאלטונג פון היגען האנד־װערקער־קלוב צום האנדװערקערטום אין ראדאם.

חברים האנדװערקער!

די נײע געװעהלטע פערװאלטונג, װעלכע האט אויף זיך גענומען די מיסיע צו קאנסאלידירען דאס גאנצע האנדװערקערטום אין ראדאם, און װעלכע װעט שטעהען שטארק אויף דער װאך נישט צו דערלאזען צו קיין פערזענליכע עגאאיסטישע אמביציעס, װעלכע האבען זיך געװיסערמאסען געלאזט פיהלען אין לעצטערע צייט װעלען פון הײנטיגען מאמענט אן אויפהערען א דאנק דער יעצטיגער פערװאלטונג מיט װעלכע אלע סימפאטיזירען מיט איהר אהן אונטערשיד פון איבערצייגונג.

אין צוזאמענהאנג דערמיט װענדעט זיך דער האנדװערקער־קלוב אין ראדאם צו אלע האנדװערקער־שיכטען אזוי צו די, װעלכע זענען ארויסגעטרעטען פון קלוב, װי אויך צו די אלע, װעלכע שטעהען מלחוץ דעם קלוב. זיי זאלען אײנטרעטען אין די רייהען פון האנדװערקער־קלוב און בשותפות זיין סעפאראטער אינטערעסירט, אין די נויטיגע פאר אלע האנדװערקער אינסטיטוציע, אז זי זאל זיך קענען ענטװיקלען און פונאנדערװאקסען צו דער זעלבער מדרגה װי זי איז געװעזען מיט יאהרען צוריק.

ראדאמער האנדװערקער! זייט נישט פאסיװ און בעציהט זיך נישט גלייכגילטיג צו דער איין און אײנציגער האנדװערקער־אינסטיטוציע װעלכע איז אייער היים, אייער זאמעל־פונקט, אייער נעסט, װאו אלע אייערע אינטערעסען און לעבענס־נויטען װערען פערטיידיגט און געשיצט דורך אייערע פערטרעטער און רעפרעזענטאנטען.

עס איז שוין מעהר קיין ספק נישט, אז בײ די הײנטיגע לעבענס־בעדינגונגען, איז די ארגאניזירונג פון יעדער גרופּירונג און קלאס ממש אײנע פון די לעבענס־נויטװענדיגקייטען, װעלכע קעמפט פאר די עקזיסטענץ מעגליכקייטען פון דער בעטרעפענדער קלאס אדער שיכט. דער האנד.־קלוב װי איהר געדענקט אלע איז געװעזען דער ערשטער מוסטער און בײשפיעל פון ארגאניזאציאנס־פעהיגקייט פאר אלע אנדערע הײנט אויסגעװאקסענע אינסטיטוציעס און געזעלשאפטען פון אונזער שטאדט. יעדער מעהר בעװאוסטזיניגער האנדװערקער װעט מודה זיין, אז אין משך פון זיין לאנגיעהריגער עקזיסטענץ האט ער פיעל געלייסטעט אין אויפגעטאן לטובת דעם האנדװערקערטום אין ראדאם. א דאנק דעם װאס די ראדאמער האנדװערקער האבען זיך פעראייניגט און ארגאניזירט אונטער דעם פאהן פון קלוב האט דער האנדװערקער בעקומען איין בערא אין אמט צום א פרייען און פולשטענדיגען צוטריט צו אלע רעפרעזענטאטיװע געזעלשאפטען אין אונזער שטאדט, װאו מען רעכענט זיך מיט איהם און װאו עס װערט געהערט זיין מעכטיגע שטימע בײ אלע פראגען, בײ אלע ענינים, װעלכע זענען נוגע אין אלגעמיין דאס לעבען פון די יודישע געזעלשאפטליכקייטען פון אונזער שטאדט. א דאנק דער ארגאניזירטער קלוב־פלאטפארמע איז אויפגעהויבען געװארען דער מאראלישער װערט און די אינדיװידועלע בעדייטונג פון דעם האנדװערקער, װעלכען מען מוז אזוי נאך אנערקענען און מ׳קאן שוין מעהר אהן איהם קיין שום אקציע אין שטאדט נישט אבפיהרען. צוליב דעם אלעם דארף דער האנד.־קלוב זיין צו געװאקסען אלס איינער פון די װיכטיגסטע גלידער אינ׳ם האנדװערקער־ארגאניזם, אהן װעלכער ער קען נישט עגזיסטירען, לעבען און אטהעמען. נאך דער פאמיליען־שטוב איז דער האנדװערקער־קלוב דאס געזעלשאפטליכע הויז, אהן װעלכען דער יודישער האנדװערקער טאהר נישט און קען זיך נישט בעגעהן. דארט װערען געלעזען זײנע טאג־טעגליכע עקאנאמישע פראגען, זײנע פראפעסיאנעלע בעדערפענישען, דארט װערט ער קולטורעל דערװאקסען און װערט ערצויגען אין דער אטמאספערע פון געזעלשאפטליכען בעװאוסטזיין װעלכע גיעט איהם די מעגליכקייט צו ערװערבען זיך פערשטענדניש און א חוש פאר אלע געזעלשאפטליכע פראגען; דארט איז זיין ברודערליכע היים. דארט טרעפט ער זײנע נאהנטסטע פון אײן פאך און שטאנד און בכלל דער גאנצער האנדװערקער משפחה.

אונזער לאנגיעהריגע פערגאנגענהייט און אונזערע דערגרייכטע אויפטוען ביז די הײנטיגע צייט דארפען אין אונז װעקען מוטה און בעשאפען א װילענס קראפט פאר א הערליכער צװאקסענער געגענװארט און צוקונפט. יעדער ראדאמער האנדװערקער דארף זיך פיהלען פערפליכטעט צו נעמען א אקטיװען אנטייל אין דער ענטװיקלונג און אויפבױה פון האנדװערקער־קלוב און זײנע אבצװייגונגען װעלכע זענען געשאפען געװארען פאר זיין טובה, פאר זיין גוטס און אײגענע עגזיסטענץ.

די נײ־געװעהלטע פערװ. פון האנדװ.־קלוב רופט, אפעלירט און װעקט אלע האנדװערקער, װעלכע שטעהען נאך פון דרויסענס זיי זאלען װי איין מאן שטעלען זיך אין די רייהען פון קלוב פערשרייבען זיך אלס מיטגלידער און געמיינזאם ארבייטען לטובת דער האנדװערקער־געזעלשאפט, װעלכע עס קאנצענטרירט זיך אין קלוב.

האבענדיג דעם פולען בטחון אז אין הארץ און אין דער נשמה פון יעדען האנדװערקער קלאפט נאך דאס געפיהל פון פעראנטװארטליכקייט, דאס געפיהל פון פערברידערונג, פעראײניגטליכונג און פון אחדות, גלויבענדיג, אז יעדער אויפריכטיגער געװיסענהאפטער האנדװערקער ברודער װעט אויפנעמען אונזער הייסען אפעל מיט די װארימסטע געפיהלען און בעסטע סימפאטיעס

צייכענען מיר זיך מיט האנדװערקער גרוס

די פערװאלטונג.

135—06.

Bulldog

ערשטקלאסיגע שמערגעל־לײװענט (בלאהט

שמערגעל־פאפיער „Chateau“ צום רײבען זעגען „Au Loup“

עמפפעהלט דער גענעראל־פערטרעטער פון װארשאװער סקלאד

פון די אנשטאלטען **Anc. Fremy, Navarre**

D/H Kazimierz Dąbrowski, Warecka 12, Tel. 190-51

Adres telegraficzny: Walder - Warszawa.

טעאטער „ראזמאריטעס“

פעראייניגטע טרופע פון יודישען ארטיסטען פעראיין אין װארשא.

נאר 1 פארשטעלונג!   נאר 1 פארשטעלונג!

אין די בעליבטע ארטיסטען **אננא צודיליך**, דער בערימטער ארטיסט פון לאדזער סקאלא טעאטער **לעאן נירענבערג**, דער בעקאנטער ארטיסט **קלמן גוטמאן**, די דראמאטישע ארטיסטקע **רחל נירענבערג** א. אנד.

שבת דעם 13 ד. ה. 9 אװענד צום ערשטען מאהל אין ראדאם װערט אויסגעפיהרט דאס בערימטע לעבענס־בילד, װאס מאכט דעם גרויסען רושם און װערט יעצט געשפילט אין אמעריקאנער „נאציאנאל־טעאטער“ מיט גרויס ערפאלג.

שטארקער װי אײזען

אין 3 אקטען פון זלאטארעװסקי.

נור עטליכע נעכט!   נור עטליכע נעכט!

פון פרייטאג דעם 12־טען אויגוסט

נאכט־סעאנסן 11^{30} בײנאכט.

אין קינא „קארסא“

נידער מיט דער פאלשער בושה...

אויזגעדעהנטע טעמע װאס אלע פאמיליעס ברעכען זיך אויף מיט דעם עגזיסטענץ פון פראגען. [illegible]

[illegible] די פאלשע בושה און װאגען דעם מוטה צו קוקען דעם אמת אין די אויגען!!!

יעדער יונגער מענש!   יעדע יונגע פרוי!

יעדער פאטער!   יעדע מוטער!

יעדער חתן!   יעדע כלה!

מוז זיך בעקענען מיט די געהיימניסען

און געפאהרען פון געשלעכטס־לעבען!!!

און כדי צו קומען אויף די נאכט־סעאנסען 11,30 בײ נאכט און זעהן דעם אינטערעסאנטען פילם פון יעצטיגען סעזאן, װעלכער איז מיט א גאנץ נישט געװעהנליכען ערפאלג דעמאנסטרירט געװארען דורך 6 װאכען אין 2 גרעסטע קינאס אין װארשא

דער טאג־בוך פון א דאקטאר...

װעלכער דעמאסקירט די אוננאטורעלע געשלעכטס־פערהעלטענישען צװישען מאן און פרוי לויט די סענסאציאנעלע רעװעלאציעס פון פראפ. פארעל.

אײנגאנג פאר פרויען נור אויפ׳ן באלקאן

אײנגאנג פאר מענער נור פארטער.

פאר יוגענד ביז 20 יאהר איז דער פילם פערבאטען

עלטערע פערזאנען װערען געבעטען נישט צו קויפען קיין בילעטען פאר דער יוגענד, [illegible] די בילעטען װעלען נישט זיין גילטיג.

צוליעב דעם אינהאלט פון פילם קענען קיין פאטאגראפיעס פאר׳ן קינא נישט ארויסגעשטעלט װערען.

אכטונג! צוליב דעם ערװארטענדען דראנג בײ דער נאכט־קאסע װערט געבעטען צו פערזארגען זיך מיט בילעטען אין דער טאג־קאסע. די קאסע איז אפען פון 4 בײטאג.

צו די ארבייטער־ספערען!!!

כדי צו געבען די ארבייטער, װעלכע קענען נישט צוליב די שפעטע שעה קומען צו די נאכט־סעאנסען, װערט געגעבען

שבת, זונטאג און מאנטאג אויף 12 בײטאג

טאג־סעאנסען צו ביליגערע פרייזען.

די קאסע אויף די טאג־סעאנסען איז אפען פון 10 פריה

Radakter i Wydawca Ch. M. Herc

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.